

Britt-Marie Storlund

**SAMTIDEN OCH ÅHÖRARNA I ANDREASKYRKANS
PREDIKNINGAR 2007–2017**

Britt-Marie Storlund

Avhandling pro gradu i praktisk teologi

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi 2019

Handledare: Bernice Sundkvist, Siv Lundström

Författare:	Britt-Marie Storlund	
Avhandlingens rubrik:	Samtiden och åhörarna i Andreaskyrkans predikningar 2007–2017	
Arbetets art:	Avhandling pro gradu	
Fakultet:	Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi	
Handledare:	Bernice Sundkvist, Siv Lundström	
Årtal:	2019	Sidantal: 82 + bilagor

ABSTRAKT

Undersökningen handlar om hur anknytningen till samtid och åhörare fungerar i Andreaskyrkan under åren 2007–2017. Det är en församling i Stockholm med 200 medlemmar. Orsaken till att jag är intresserad av Andreaskyrkan är att den betonar möten människor emellan samt att hitta kopplingar mellan Bibeln och vårt samhälle. Vidare är de inte rädda för att använda nya former för predikan. Det är en utmaning att hålla predikningar i vårt mångfacetterade samhälle. En tioårsperiod är rimlig med tanke på nutida predikningar.

Materialet består av tio predikningar som jag har lyssnat till. Predikanterna har en varierande bakgrund. Spridningen är stor med tanke på ålder och erfarenhet. Det är en kvalitativ undersökning.

Predikanterna använder sig av personliga och privata berättelser. Andreaskyrkan använder sig verkligen av känslor som åhörarna kan ta del av. Ibland ledde undersökningen till chockresultat med tanke på ordval. Det förekommer många orter som det är lätt att identifiera sig med, t.ex. Arlanda, Syrien, Småland och Kungsträdgården. Med tanke på samhället nämns droger, tiggare, radioprogram och boende för personer med olika funktionsnedsättningar. Även det att man fuskar med olika saker för att det ska bli billigare behandlas. Politik, kriget i Syrien, invandrare och litteratur är andra ämnen som förekommer. Predikanterna tar med åhörarna med hjälp av frågor. Vidare varierar de innehållet med jag, du, vi, ni, man och någon. Kommunikationsprocessen och dialogen fungerar. Sista meningen i predikan är viktig och detta har predikanterna tänkt på. Uppprepningar och kontraster förekommer och det gör att det är lättare att ta till sig innehållet. Sammanfattningsvis går det att säga att Andreaskyrkan har en stark anknytning till åhörare och samhälle. Predikningarna är aktuella och innehållet lätt att ta till sig. Texter tolkas och det väsentliga lyfts fram. Evangeliet speglas med de förhållanden som råder idag. Den teoretiska referensramen ger värdefull kunskap för vad man ska ta i beaktande vid förberedelse av en predikan.

Nyckelord: homiletik, predikan, gudstjänst, Andreaskyrkan, samtidsanknytning, åhöraranknytning, församling.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
1.2 Tidigare forskning.....	5
1.3 Material.....	7
1.4 Definition av termer och begrepp.....	10
1.5 Metod och disposition.....	10
2 TEORETISKA RAMAR.....	12
2.1 Predikan och predikantens inverkan på anknytning.....	14
2.2 Kommunikationsprocessen i predikan.....	20
2.3 Samtidsanknytning i predikan.....	24
2.4 Åhöraranknytning i predikan.....	27
2.5 Andreaskyrkan och Ekuemenia.....	29
3 SAMHÄLLE OCH LIVSSITUATION I PREDIKNINGARNA.....	34
3.1 Personligt eller privat innehåll.....	35
3.2 Samhällelig anknytning.....	44
3.3 Åhöraranknytning.....	51
3.3.1 Frågor.....	51
3.3.2 Tilltal.....	54
3.3.3 Dialog med tredje part.....	62
3.3.4 Predikans avslutning.....	65
4 SAMMANFATTNING.....	69
KÄLLOR OCH LITTERATUR.....	72
BILAGA	

1 INLEDNING

Uttrycket predikans kris nämns i olika sammanhang. Predikan förändras, synen på predikan förändras och vårt samhälle förändras.¹ Det är viktigt att predikanter reflekterar över innehållet i sina predikningar. Innehållet behöver vartefter bearbetas. Den verklighet vi lever i behöver synas. Ett exempel som konkretiserar detta är uttrycket Bibeln i ena handen och dagstidningen i andra.² Idag kan vi lägga till dator, smarttelefon, I-pad och många andra verktyg. Problemet idag är snarare att begränsa nyhetsflödet och kritiskt kunna ta till sig det väsentliga. Media förändrar vår världsbild och även vår uppfattning om religion.³

Det är viktigt att i predikan ta tag i det liv vi lever nu och att ge Bibelns berättelser och erfarenheter röst i sammanhanget.⁴ Livet och tiden förändras, men det finns frågor som är existentiella, som hänger med i utvecklingen.⁵ Det är dessa aspekter som predikanten fångar upp i sin förberedelse. Det räcker inte med detta. Vidare behöver predikanten vara ärlig och äkta. Lyssnarna vill känna igen sig i innehållet och vara delaktiga i berättelsen. Det fordras att orden framställs på ett förståeligt sätt, även en förståelse för att det ibland finns personer som aldrig tidigare varit med om en gudstjänst och inte känner till den kristna tron.⁶ Hjalmar Gullberg⁷ har skrivit följande dikt, *Människors möte*, som passar väl in på en gudstjänst:

Om i ödslig skog
ångest dig betog,
kunde ett flyktigt möte
vara befrielse nog.

Giva om vägen besked,
därpå skiljas ifred:
sådant var främlingars möte
enligt uråldrig sed.

Byta ett ord eller två
gjorde det lätt att gå.
Alla människors möte
borde vara så.

---

¹ Ekstrand 2003, 125.

² Ottensten & Johansson 2010, 12, 47.

³ Enckell 2007, 7–8.

⁴ Ottensten & Johansson 2010, 23.

⁵ Sundkvist 2003b, 11.

⁶ Eldebo, 2005, 34–37.

⁷ Gullberg 1937.

Första tanken inför predikan är inte hurudan gudstjänst det är, utan hurudan situation det är i församlingen just nu. Det är medlemmarnas tankar och frågor som behöver vara i fokus. När predikanten läser texten första gången är det bra att fundera på vad det är i texten som åhörarna tvivlar på, vad de behöver känna till eller bli påmind om, vilka känslor och tankar texten väcker samt hur det är i vår värld.⁸ En gestaltande predikan startar i nuet och närmar sig därefter bibeltext och budskap. Predikan lever inte i ett vacuum utan är i kontakt med nutiden.⁹

Martin Lönnebo¹⁰ nämner två viktiga behov som uppfylls i en god predikan. Det är att den har ett budskap från Gud och att lyssnaren får tag i den. Det betyder att predikan berör, annars upplevs den som meningslös. Vidare betonar han aktualiteten. Med tanke på val av ämne behöver vissa kriterier uppfyllas, enkelt, kort, intressant och viktigt. Orden som predikanten väljer ger betydelse åt åhörarna. De tre första minuterna är viktiga, då lyssnar majoriteten av åhörarna. Avslutningen är även viktig. I den finns de viktigaste orden som för åhörarna är värda att bära med sig.¹¹

Kännetecknande för vår tid är en globaliserad värld. Det förekommer en stor mångfald och migrationen går inte att blunda för. Flyktingmassorna finns på mångas läppar och det verkar inte avta med tanke på att nya krisområden uppstår. Kyrkan betonar gästfrihet och att välkomna de nya invånarna. Bibeln används ofta som motivering. Gudstjänsten påverkas i och med att vi ska vara öppna och förstå det mångkulturella. Det som lyfts fram bland kristna som ledstjärna är Jesu fredsbudskap. Människor uttrycker tro och engagemang och vill ha sammanhang och en tillit.¹²

I kommunikationsprocessen står orden för tio procent och den icke-verbala kommunikationen för 90 procent. Undersökningar visar även att 15 procent är hörselintryck och 60 procent kommer från synen. Det här kan ställa till med problem. Det är ofta långt till altaret och predikstolarna är högt uppe i taket. Det finns dessutom predikstolar mitt i kyrkan vilket gör att en del åhörare sitter med ryggen mot predikanten.¹³ Utmaningarna är många och konkurrensen om vad folk gör på sin fritid

---

⁸ Ottensten & Johansson 2010, 120; Tubbs Tisdale 1997, 105.

⁹ Ekstrand 2003, 131,133.

¹⁰ Lönnebo 1977, 20–21, 106–107.

¹¹ Tubbs Tisdale 1997, 128; Lönnebo, 1977, 108.

¹² Camnerin 2015, 11–13.

¹³ Ottensten & Johansson 2010, 103–105.

är hård. Å andra sidan är det dock ingen som säger att man måste stå i predikstolen. Det går lika bra att vara närmare medlemmarna.

En språklärare brukade säga att varför använda femtio cents ord istället för fem dollars ord och menade då att det är nyttigt med ett stort ordförråd. Men i predikan är det inte så alla gånger. Ibland är det bättre att använda det där femtio cents ordet för att ta bort extra barriärer. Folk säger med jämna mellanrum att predikan går över huvudet. Orsaker som nämns är att den är för akademisk eller innehåller för många teologiska facktermer. Andra exempel är att predikanten tror sig veta mycket om Bibeln och gör en väldigt formell predikan. De som gillar en viss predikan beskriver den med orden att kommunikationen är konkret och humorn på lämplig nivå. Det är lätt att följa med och innehållet intressant. Språket är vardagligt. Delaktigheten ökar när frågor som hör ihop med lyssnarnas upplevelser och erfarenheter används.¹⁴

Predikan är muntlig och förmedlar ett budskap som hör till en bestämd bibeltext. Det är Guds ord som förmedlas på ett undervisande och själavårdande sätt. Man kan säga att texten är Guds tilltal och röst medan predikanten munnen som uttalar det. Men predikan är inte en ren bibelutläggning. Det passar bättre i studiecirkel eller samtalsgrupper. Det är ordet *hur* som är viktigt, t.ex. att berätta hur vi får hjälp. Man kan säga att det är viktigt att bibeltexten är i interaktion med vår omgivning och att den är aktuell.¹⁵

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här avhandlingen är att se på hur anknytningen till åhörare och samtid fungerar i Andreaskyrkans predikningar, åren 2007–2017. Tio predikningar valts ut. Valet föll på Andreaskyrkan och orsakerna till det är att jag ville undersöka en rikssvensk kyrka för att få nya perspektiv. Andreaskyrkans tillkomst är intressant med alla dess brytningsskeden. Andreaskyrkan finns på flera orter, men den jag undersöker

---

¹⁴ Tubbs Tisdale 1997, 68, 127.

¹⁵ Sundkvist 2003b, 29; Hansson 2011, 16–17; Enckell, 2007, 7–8.

finns på Södermalm i Stockholm. Det är en församling med 200 medlemmar. Andreaskyrkan hör till Equmeniakyrkan och det är det nyaste kyrkosamfundet i Sverige. Kyrkans vision är att vara en kyrka för hela livet. Mötet med Jesus ska förvandla mig, dig och världen. Det var år 2011 som Equmeniakyrkan formades. Det är ett stort samfund med 720 kyrkor. Som exempel på verksamhet nämns idrott, gudstjänster, samtalsgrupper, scoutverksamhet och läxläsning.¹⁶ Jag har valt att ta med predikningar från söndagsgudstjänsterna.

Samtidsanknytning och åhöraraknytning är den del som fokuseras i den här studien. Vi lever i en tid som kan beskrivas som turbulent. Ekonomi och förändringar torde vara de största problemen i Norden, men ute i världen är det på många håll krig och terroråd som sätter invånarna i beredskap. Kyrkan påverkas också av den förändrade verkligheten. Hur kommer den till uttryck i predikningarna? Hur anknyts den till åhörarnas erfarenhetsvärld och vardag? Åhöraraknytning betyder att predikanten utgår från åhörarna och deras situation. Det här leder till en anknytning i deras erfarenhetsvärld, vardagshändelser tas med. Tema kan vara tidstypiska frågor och livsfrågor. Jag tar fasta på predikantens personliga och privata tankar. Dialogiska drag är även i fokus i min undersökning. Jag ser på frågor som predikanten ställer till åhörarna. Tilltal är ännu ett perspektiv som analyseras. Åhöraren blir mer närvarande när tilltal förekommer. Det är jag, du, vi, ni, man och någon som är centrala begrepp. Även dialog med tredje part hör ihop med anknytningen och dessa riktar jag uppmärksamheten på. Till sist ser jag också på avslutningen som är väldigt viktig i predikan.

Manuskript till predikningar kan vara bristfälliga och alla skriver inte ner hela innehållet. Det här gör att det är bättre att gå till predikningar som finns inspelade. På Andreaskyrkans hemsida¹⁷ finns predikningar tillgängliga och det är dem jag kommer att använda mig av. Insamlingen av materialet gick smidigt med tanke på att jag inte behövde resa långa vägar. Med tanke på hur många predikningar som görs varje söndag är andelen som finns på Internet ännu låg.

---

¹⁶ Equmeniakyrkan 2016.

¹⁷ <http://www.andreaskyrkan.se>.

1.2 Tidigare forskning

Genren predikan är stor. Varje söndag hålls tusentals predikningar av tusentals präster och åhörarna är många. För att särskilja predikan från andra genrer har Barbro Wallgren Hemlin¹⁸ använt komponenterna retorisk, muntlig, liturgisk, exegetisk och profetisk. Retorisk står för att predikan ska övertyga. Till detta hör att undervisa, varna, vägleda och trösta. Predikan är en muntlig framställning och predikoförberedelsen ska ha detta i åtanke. De skrivna predikosamlingarna har tillkommit i andra hand. Liturgisk betyder att den hör till en gudstjänst. Exegetisk betyder att den ska innehålla en bibeltext som den även ska förklara. Och profetisk betyder till sist att den ska säga åhörarna något, den ska vara aktuell. Det är således mycket att tänka på för att det ska bli en predikan.

Barbro Wallgren Hemlin, Birgit Klostermeier-Wulff, Helena Jarl Kerzar, Hans-Olof Hansson, Marianne Gaarden och Bernice Sundkvist är författare värda att lyftas fram med tanke på tidigare forskning. I Barbro Wallgren Hemlins undersökning¹⁹ nämner flera präster att språket i predikan ska vara vardagligt, enkelt och välvårdat. Det är 30 av 32 präster som säger enkelt och vårdat vardagsspråk. Men teori och praktik går inte ihop. I analysen kommer det fram att det är svårt för de äldre att släppa det traditionella predikospråket. En orsak är att språket då får drag av högtidlighet och värdighet. Wallgren Hemlin²⁰ analyserade även rösten. Vissa av prästerna hade stor variation i taltempo, röststyrka och intonation. Andra igen hade en monoton, intetsägande och oengagerad röst. Den första gruppen var mer eller mindre fria från sitt manus och den andra gruppen läste i de flesta fall inntill. Men de som var fria från manus hade förberett sig noga. Först hade de skrivit ut alla ord och därefter läst det många gånger och memorerat det.

Birgit Klostermeier-Wulff²¹ har analyserat 48 predikningar och haft genustänkande som utgångspunkt. Hon har kommit fram till att det är stor skillnad mellan manliga och kvinnliga predikningar. Tendenserna är att kvinnorna är personliga och tar upp

---

¹⁸ Wallgren Hemlin 1997, 5, 13, 23–25

¹⁹ Wallgren Hemlin 1997, 148, 150, 183.

²⁰ Wallgren Hemlin 1997, 223, 226, 259.

²¹ Klostermeier-Wulff 1991, 30–35.

egna känslor och problem. Gud beskrivs som kärleksfull och pålitlig. Männen i sin tur hittar på exempel och undervisar mera, samt svarar på frågor. Gud beskrivs som en auktoritet som fordrar. Helena Jarl Kerzar²² har analyserat högmässor från åren 1938–1984. Hennes undersökning riktar in sig på språket och stilen och hur de har förändrats. Dessutom ser hon också på genusperspektivet.

Hans-Olof Hansson²³ nämner predikans kris och att man måste göra något åt problemet. Det är bl.a. språk, innehåll och ton som prästerna och predikanterna tycker är svårt att få på rätt nivå. Några tycker att det finns mer meningsfulla aktiviteter inom kyrkan som de hellre sätter tid på. Åhörarna igen får inte det som de söker och längtar efter i gudstjänsten. Åhörarna minskar kraftigt inom flera församlingar. Förr kunde prästerna anta att deltagarna kände till Bibeln och Katekesen. Idag ska innehållet och språket vara på en väldigt konkret nivå. De som har kommit för att lyssna behöver få dagens budskap med sig. Det här kräver sitt i förberedelsearbetet.

Marianne Gaarden²⁴ har i sin doktorsavhandling om danska gudstjänster kommit fram till att predikanten har inverkan på hur besökarna upplever gudstjänsten. Gaarden intervjuade även präster och frågade varför det ska finnas en predikan i gudstjänsten. Av svaren kom det fram att dagens text kan vara svår att förstå och att det då är bra att öppna texten. Kyrkobesökarna tog upp att det är viktigt att prästen är positivt inställd till besökarna. Det här kan komma i uttryck genom kroppsspråk, språkbruk och att inte ha en dömande inställning. En av besökarna sade att hon tyckte att predikan var för lång, men hon gillade ändå predikanten då denne hade ögonkontakt och var mänsklig bakom sin yrkesroll.

Bernice Sundkvist²⁵ har gjort en undersökning, 2002 i Åbo svenska församling, där lyssnarna är i fokus i stället för predikanten. En av lyssnarna betonar att det viktiga med predikan är att få någonting som man i det vardagliga livet kan relatera till. En annan lyssnare säger att man ska få någonting att leva på. Innehållet ska vara kopplat till närsamhället eller aktuella saker i ens liv. Vidare kommer det fram att det är

---

²² Jarl Kerzar 1999.

²³ Hansson 2011, 7–12.

²⁴ Gaarden 2013b.

²⁵ Sundkvist 2003a, 27–30.

viktigare att predikan berör än är auktoritär. Den ska heller inte vara som ett föredrag där det kommer fram hur man ska bete sig.

Sundkvist²⁶ ger exempel på vad som berör i en predikan. Innehållet ska kunna anknytas till livet och reflektera över den vardagliga lunken. Det ska hjälpa till att gestalta verkligheten. Vidare berör det som skapar trygghet och ger lugn och ro. Andra ord som nämns är balans, harmoni, vara tilltalad och att vila i tron. Sundkvist spekulerar i varför trygghet är viktigt. Det kan vara händelser i vårt samhälle, t.ex. terror. Annat kan vara sjukdomar och olyckor. Åhörarna ger exempel på vad som finns i deras vardag. Det är oro, sorg, bekymmer och rädsla. Åhörarna i Sundkvists undersökning tar upp att det är viktigt att budskapet är begripligt. När predikanten kopplar ihop ämnet med vardagen får det en ny innebörd. Sundkvist²⁷ kom även i sin undersökning fram till att alla åhörarna upplevde att predikan är betydelsefull. Det som var svårt för dem var att sätta egna ord på vad som egentligen hade sagts.

Sammanfattningsvis kan man säga att jag vill studera hur det predikas i en kyrka som betonar anknytning till nuet och åhörare.

1.3 Material

På Andreaskyrkans hemsida²⁸ finns det predikningar sparade i MP3-format. Först gjorde jag en pilotundersökning. Jag valde på måfå ut fem predikningar som jag analyserade och fick uppfattningen att det skulle gå att genomföra en vetenskaplig undersökning av materialet. Därefter gjorde jag upp en tabell för att få ett kalenderår representerat utspritt på ett årtionde. Jag började med december 2007 och den sista är från 2017. Det blev sammanlagt tio predikningar, vilket torde räcka till för ett arbete av detta slag. Den sammanlagda tiden för predikningarna är knappt tre timmar. Mångfalden finns i och med att det är många olika predikanter. Jag sparade

---

²⁶ Sundkvist 2003a, 86–90, 102.

²⁷ Sundkvist 2008, 31, 34.

²⁸ <http://www.andreaskyrkan.se>.

predikningarna på USB-minne ifall hemsidorna skulle bli uppdaterade och predikningarna skulle försvinna under arbetets gång.

Längden på predikningarna finns i tabellen. Det är stor variation i längden och det upplever jag som positivt. Även datum och årtal hittar man där samt predikant. Katarina Alexandersson har många predikningar på hemsidan och därför hävdar jag att det inte påverkar resultatet att hon även i mitt material fick större utrymme. Predikanterna är både män och kvinnor. Genusperspektiv är inte i fokus i denna undersökning. Det var siffror som påverkade urvalet. Först tog jag månaderna med början från 12–8 och gick nedåt vartannat år. Sommarmånaderna lämnades bort med tanke på att sommaren är en tid då verksamheten inte följer regelbundna mönster. Därefter kom månaderna 5–1 även de vartannat år. Årtalen börjar från 2007 och fortsätter fram till 2016. Transkriberingen drog ut på tiden så för att få den mer aktuell tog jag bort de i mitten på samma sätt som sommarmånaderna och satte in två nyare där och de månader som inte var representerade blev valda. På det sättet kom slutet av 2016 och mars 2017 till. Dagarna delade jag in i början, mitt och slut och då blev de 1,2,4,6,9,9,11,23,26 och 29. I kapitlet om Andreaskyrkan presenteras predikanterna närmare. De har varierande bakgrund och ålder och det bidrar till en mångsidig belysning av Andreaskyrkans predikningar. Med tanke på att predikningarna är från olika tider under året eftersträvar jag att nyansera och tydliggöra innehållet. Ett exempel på detta är om alla predikningar skulle vara från december så skulle antagligen en stor del av innehållet kretsa kring julen.

Framförandet av predikningarna skiljer sig åt. Predikant nr 1 läser ur manuskript. Detta kommer fram då ord tas om eller felläsning sker. Ställvis går det ganska snabbt. Artikulationen är tydlig och åhörarna beaktas. Ett exempel på det är att något faller i rummet och predikanten reagerar med att säga *Oj!* efteråt. I predikan nr 2 sker läsningen långsamt och tydligt. Manuskript används och vid bönen ändras tonfallet. Ibland kommer det långa pauser. Predikant nr 3 har ett entusiastiskt sätt. Variation i tempo är märkbar och artikulationen är tydlig. I predikan nr 4 finns det långa pauser. Läsningen sker relativt långsamt. Ibland kan det upplevas som hackigt. Predikan nr 5 är den med det snabbaste tempot. Speciellt vid de personliga berättelserna går det snabbt. När denne ställer frågor inväntas svar, tillräckligt lång paus ges. Det blir en paus som är speciellt lång och det är innan hon börjar berätta om sitt hälsotillstånd. I den sjätte predikan finns entusiasm. Tonfallet varierar och den är lätt att lyssna på.

Tempot är lämpligt och gör att den är lätt att ta till sig. Kännetecknande för nr 7 är att betoningen är genomtänkt och sker på lämpliga ställen. Den sker på ett entusiastiskt sätt och takten är lämplig. I slutet på nr 8 är det fel på ljudupptagningen och fragmentariska bitar faller bort. I övrigt är den lätt att lyssna till och framskrider i lämplig hastighet. Predikant nr 9 har ibland problem med rösten och hostar. Det påverkar dock inte nämnvärt på förståelsen. Hastigheten är lämplig och artikulation och betoning tydlig. Den sista predikan är lätt att följa med i och man hinner tänka själv. Manuskript används. Tonfallet varierar enligt innehållet.

Predikanterna var inte medvetna om att deras predikningar skulle vara med i en vetenskaplig undersökning. Vetskapen skulle ha kunnat påverka dem i deras förberedelse. Arbetet kräver dock avgränsningar. Jag kommer inte att ta med alla predikanter och predikningar i kyrkan utan koncentrerar mig på de nyaste predikningarna, men ändå med en viss tidsperiod för att se vilka teman som förekommer. Tidsperioden blir ca tio år, vilket motsvarar en rimlig arbetsmängd med tanke på arbetets omfattning.

Tabell 1: Datum, längd och predikant för alla predikningar

1.	23.12.2007	12.55	Göran Gustafson
2.	11.5.2008	16.57	Christina Lindgren
3.	29.11.2009	13.44	Katarina Alexandersson
4.	4.4.2010	8.41	Erik Thors
5.	2.10.2016	17.38	Katarina Alexandersson
6.	26.3.2017	21.53	Frans Wingård
7.	1.9.2013	14.58	Katarina Alexandersson
8.	9.2.2014	10.57	Sven Johannesson
9.	9.8.2015	20.45	Egon Onerup
10.	6.1.2016	18.32	Lennart Ring

1.4 Definitioner av termer och begrepp

Några beskrivningar som används om gudstjänst och predikan är intressanta att se på. En gudstjänst är en plats där församlingen möter Gud.²⁹ Syftet med predikan är att få en bibeltext att tala till nutida människor, som ett budskap från Gud själv.³⁰ Predikan kan ges betydelsen att en präst håller en föreläsning över dagens bibeltext.³¹ Lönnebo³² beskriver predikan som ”kyrkans offentliga, muntliga förkunnelse”. Med andra ord ska predikan finnas i en gudstjänst och en bibeltext ska ingå i predikan. En mindre smickrande beskrivning av predikan är följande Den är torr som en öken och att vänta på bussen i tjugo minuter känns kortare än en predikan. Vidare minns ingen på söndagseftermiddagen ens vad prästen sade. Som tur är kan dessutom någon tillägga.³³

Nedan kommer några definitioner som är bra att känna till. *Keryssein* betyder kungöra eller proklamera. *Kéryx* betyder utropare eller härold. *Kérygma* i sin tur står för häroldsbudskapet. Dessa ord är vanliga i evangelierna när det berättas om Jesus förkunnelse. *Evangelizein* översätts med orden predika eller förkunna. Det är att framföra en god nyhet eller ett glädjande budskap. Man kan tala om att evangelisera. *Evángelos* är ett sändebud med ett glatt budskap eller en evangelist. *Ángelos* är budbärare och från det har vi tagit låneordet ängel. *Martyreín* översätts med att vittna, eftersom en martyr är ett vittne.³⁴

1.5 Metod och disposition

Det här är en homiletisk undersökning. Målet är ett varierat resultat med bredd och djup. Undersökningen är kvalitativ, eftersom det är svårt att få en dylik undersökning genomförd med statistik och diagram. För att nå djupare skikt används en innehållslig

---

²⁹ Sundkvist 2008, 44.

³⁰ Stenström, 2008, 16.

³¹ <http://www.ordlista.se>.

³² Lönnebo 1977, 11.

³³ Huovinen 2001, 148.

³⁴ Hansson 2011, 13–14.

textanalys. Materialet får en mångsidig belysning. Empiriska data har lett till nya kategorier. Således var arbetssättet till största delen induktivt. Det här arbetssättet tillåter nya oväntade kategorier. Men det räcker inte med att enbart beskriva verkligheten utan den behöver även tolkas. För att beskriva verkligheten behövs språkliga kategorier. Det här bidrar till att skribentens egna begrepp påverkar. Med andra ord är målet att förstå och tolka innehållet i predikningarna. Centrala tankar citeras, enbart parafraaser gör inte texten klarare. Målet är att använda ett eget analyspråk. Till det hör ett analyschema som innehåller olika begrepp som klargör svaren.³⁵ Citaten är viktiga för att ge en bild av hur predikanten uttrycker sig. Avsikten är att presentera en överskådlig helhet.

I början hade jag inte tänkt transkribera materialet utan antog att man ändå skulle få en vetenskaplig analys. Det räckte inte länge förrän jag insåg hur komplext materialet var och att det är väldigt svårt att bara med örat kunna ta till sig innehållet. När jag skrev ner materialet märkte jag även nya detaljer. Många avsnitt har jag lyssnat på flera gånger för att få med allting. Jag fick även en bild av hur mycket text det är på pappret och hur lång tid det tar i praktiken. Utgående från frågeställningar och syfte har jag analyserat materialet. Analysen är vetenskaplig och då behöver argumenten vara intersubjektivt prövbara och begripliga för läsaren.

Avhandlingen består av fyra kapitel. I inledningen finns syfte, frågeställningar, tidigare forskning, material, definitioner, metod och disposition. Det följande kapitlet kännetecknas av teoretiska referensramar om gudstjänst och predikan för att lättare få grepp om predikomaterialet. Därefter följer predikantens inverkan på anknytningen. Efter det kommer en redogörelse för hur kommunikationsprocessen fungerar i predikan. Som följande kommer samtidsanknytning och åhöraranknytning i predikan samt bakgrundsinformation om Andreaskyrkan och Equmeniakyrkan. Vidare presenteras även de predikanter som förekommer i materialet. I tredje kapitlet börjar själva analysen av predikomaterialet. Underrubrikerna är frågor som hör ihop med syftet, personligt och privat innehåll, samhällelig anknytning och åhöraranknytning via frågor. Tilltal, dialog med tredje part och avslutningen är några andra kategorier. Till sist kommer det en sammanfattning i vilken de viktigaste bitarna presenteras och denna kan även läsas separat. I bilagan finns predikningarna transkriberade.

---

³⁵ Grenholm 2006, 158, 216–223.

2 TEORETISKA RAMAR

I detta kapitel presenterar jag de teoretiska ramarna. Underrubrikerna visar vilka ämnen som jag fokuserar på i undersökningen. Först ser jag på hur predikan och predikant inverkar på anknytningen. Därefter följer kommunikationsprocessen i predikan. De två följande underrubrikerna handlar om samtidsanknytning och åhöraranknytning i predikan. Den sista delen presenterar Andreaskyrkan och Equmenia.

Historiskt sett är predikan inget nytt fenomen. Det är nyttigt och intressant att känna till bakgrunden och hur den har utvecklats genom tiderna. Nedan kommer jag dock inte att ge en detaljerad historisk beskrivning av utvecklingen, eftersom det inte är syftet med arbetet. Jag tar fasta på predikans fråga om anknytning, samtiden och predikantens roll. Kontexten för predikningarna är Andreaskyrkan och Equmenia.

Kristusmötena började ske dagen efter den judiska sabbatsdagen och det betyder dagen efter den sjunde veckodagen. Det var samma veckodag som Kristi uppståndelse hade skett. Man har hittat ett brev från år 112 där Plinius den yngre berättar om vad han har sett när han spionerat på de kristna. De kristna samlas en bestämd dag och sjunger till Kristus. De avlägger en ed om att de inte ska stjäla, röva, begå äktenskapsbrott och bryta löften samt inte missbruka förtroende. Dessutom samlades de en gång till samma dag och åt vanlig mat. Den bestämda dagen brukade kallas Herrens dag och senare söndag. Med andra ord blev söndagen tidigt gudstjänstdag. Man tänkte sig at evangeliet har en naturlig plats i gudstjänsten. Kristus blir mer närvarande när vi lyssnar till det och får det tolkat. Händelserna blir mer verkliga och Kristus blir levande här och nu.³⁶

Yngve Brilioth tar upp hur predikanterna tänkte under medeltiden. Först var det viktigt att hitta ett ämne, eller tema, som jämfördes med ett träd. Stammen skulle föreställa temat och ur det skulle predikan växa fram. År 1558 skriver Laurentius Petri i ett herdabrev att på landsbygden ska predikan bestå av en halvtimme för katekesen och en halvtimme för evangeliet. Predikanten Haquin Spegel betonade att i slutet skulle

---

³⁶ Jonsson 2015, 56–58.

det komma en sammanfattning över de viktigaste punkterna. En orsak var predikoförhören som hölls den tiden, under cirka tvåhundra år.³⁷

Stephan Borgehammar beskriver predikningar som undervisning åt folket om Bibeln. Predikanterna får utbildning och hjälpmedel skapas. Handböcker i predikokonst skrivs samt färdiga predikosamlingar. Innehållet går att beskrivas som att det ska förklara saker och ting, ge konkreta exempel samt hänvisa till olika auktoriteter. Begreppet tematisk predikan dyker upp. Tema är i det här fallet det bibelcitat som predikan tar sin utgångspunkt ifrån. Citatet kallade man *thema*, ett grekiskt låneord. Inledningen hade som syfte att värma upp både predikanten själv samt åhörarna. Denna kallades *prothema*.³⁸

Många av de manuskript som finns är på latin och det berodde på att skolspråket för prästerna var latin. Det gick att kommunicera internationellt på latin, på liknande sätt som engelskan fungerar idag. Latin visste man hur stavades och förkortningar användes flitigt. Modersmålet svenska hade inte en bestämd stavning och det gick åt mycket papper, som var dyrbart på den här tiden. En annan orsak till latinanvändningen var att handböckerna många gånger var skrivna på latin. Manuskripten var således skrivna på latin, men predikningarna hölls på modersmålet. De manuskript som finns bevarade är genomarbetade. Många predikningar skrevs aldrig ner och slarviga manuskript försvann lika snabbt som de kom till. Viktigt att komma ihåg är att man inte tog med sig varken bok eller manuskript till predikan. Minnet var det man höll sig till. Orsakerna var brist på papper, belysning och att glasögon inte fanns. I slutet av medeltiden blir det vanligare att skriva på modersmålet.³⁹

I fornkyrkan fanns cathedra bakom altaret och där stod gudstjänstledaren. Under medeltiden ändrades det till en ambo vid korsranket. Under 1200-talet när speciellt tiggarmunkarna predikade flyttades ambon längre ner i kyrkan. Det är skäl att komma ihåg att bänkar ännu inte fanns i kyrkorna denna tid. Under 1600-talet börjar det komma predikstolar som är utsmyckade. Längre var det så att kyrkfolket stannade tills predikoakten var över, men avlägsnade sig då. Predikantens klädsel har varit densamma och inte någon speciell för själva predikan. Under en tid lade predikanten

---

³⁷ Brilioth 1962, 71–72, 180, 198.

³⁸ Borgehammar 2010, 11–13.

³⁹ Borgehammar 2010, 15–18.

bort mässhaken, sannolikt pga. att det kunde ha varit krångligt att ha den på i predikstolen. Från 1600-talet då peruker var vanliga behövdes håret dessutom rättas till om mässhaken togs av och på. Innehållet i predikan var redan under forntiden att den skulle utgå från en eller flera av de texter som hade lästs upp.⁴⁰

Första och andra världskriget, fattigdom, dödliga epidemier, urbanisering, väckelserörelser och bränder är händelser som skulle vara spännande att jämföra med predikans utveckling. Fred Craddock⁴¹ tar upp en förändring som sker från 1960-talet och framåt. Åhörarna börjar ifrågasätta kyrkans ord. Det här hör ihop med att kyrkan inte längre hade samma auktoritet. Språket i predikan skulle ändras till att vara mer relevant och mindre auktoritär.

I dag sker det också revolutionerande händelser. I och med digitala möjligheter finns det många olika sätt att få ut predikan. Internet går att jämföra med Gutenberg på hans tid. För en enskild predikant förändrar det helt bilden. Kunskap finns lättare tillgänglig, Hemsidor, bloggar och vloggar kan användas för att ge fler åhörare chans att ta del av predikan. Youtubare lägger ut filmer och sociala nätverk skapas. Ännu har inte någon präst blivit känd som youtubare. Sociala medier används och möjligheterna är ofantliga.

2.1 Predikan och predikantens inverkan på anknytning

I den evangelisk-lutherska kyrkans handledning för högmässan⁴² sägs att predikans uppgift är att undervisa och förkunna om evangeliet. I predikan kommer den treenige Guden till människan. Människan förenas med Gud. Det är Guds kärlek som är det viktigaste budskapet. Vidare kännetecknas innehållet av vad Kristus gjorde och vad han står för. Uppgifterna delas in i evangeliserande, missionerande, undervisande, profetisk, tilltalande, påverkande, förmanande och sporrande uppgifter. Dessutom nämns även att predikan är avslöjande och tröstande. Det är speciellt punkterna att

---

⁴⁰ Ellverson 2008:103–104.

⁴¹ Craddock 2001: 3–20.

⁴² *Tjåna Herren med glädje* 2012, 91–92.

tilltala, påverka, förmana och sporra som passar bra ihop med aktuella ämnen i vardagen. Det är åhörarnas frågor som är viktiga och målet är goda gärningar. Det är med andra ord väldigt många uppgifter predikan har.

Det som är speciellt med predikan är att predikanten är relativt ensam i sitt arbete. Dessutom är det en tystnad kring predikan. Det som församlingsmedlemmarna funderar på före, under och efter kommer sällan fram. Även det arbete som predikanten gör före syns inte, men det påverkar innehåll och form. Ibland kan det bli samtal kring predikan, t.ex. utanför kyrkan. Tystnad har nästan blivit till ett fenomen som vi inte är vana med. Vi måste välja att vara i tystnad annars är risken stor att det inte blir en tystnad runt oss. Carina Sundberg⁴³ menar att det arbete som görs med predikan före högmässan kunde involvera fler människor. Det kanske skulle vara möjligt att en liten grupp församlingsmedlemmar träffas och funderar kring viktiga frågor som finns idag eller att de läser en bibeltext tillsammans och diskuterar vilka tankar den ger upphov till. Det här skulle eventuellt leda till en delaktighet och känsla av sammanhang, som är ack så viktiga för att vi ska må bra.

Det finns gudstjänsthandedningar för hurudan en god predikan är. Predikan ska vara aktuell och förmedla det centrala i texten. Predikan är muntlig och då är det viktigt att tonfall, gester och miner är lämpliga. Åhörarna ska bli nyfikna på innehållet och det ska vara ända till predikans slut. Det är önskvärt att åhöraren upplever att det är dennes livssituation som innehållet handlar om. Med tanke på tron ska den förstärkas och hjälpa till ny insikt. Samhörigheten i församlingen ska även förstärkas och predikan ska ge kraft till att leva ut sin tro.⁴⁴

En orsak till att åhörarna tolkar olika är deras erfarenhet. Lyssnarnas tolkning är att ifall predikanten generaliserar för mycket känner åhöraren inte sig unik. Denne blir bara ett nummer i massan. Det andra är dogmatisering, vilket innebär att det enbart finns ett perspektiv på tron. Tredje kategorin är moralisering, vilket gör att predikan får en negativ ton och krav på hur man ska bete sig. Sista gruppen är det som räknas till pådrivande ton. Det gör att det inte finns rum för åhörarnas tankar, frågor, känslor

---

⁴³ Sundberg 2008b, 144–145.

⁴⁴ *Tjäna Herren med glädje* 2012, 95–96.

och upplevelser. Det blir inte någon inre upplevelse. Istället för dessa fyra ska predikanten satsa på att visa empati, acceptans och respekt.⁴⁵

Eero Huovinen nämner att i prästyrket kan ingen verka på ett likgiltigt och oengagerat sätt och bara vara kall. Det är så djupa känslor man kommer i kontakt med och många gånger är ämnet svårt. En annan orsak som gör det svårare är att också predikanterna själva ibland har svårt med vad kristen tro egentligen är och varför kyrkan finns.⁴⁶

En kvinna i Gaardens undersökning sa att prästen skulle få slappna av och inte behöva ta en roll. Det räcker att man är där som människa och person och inte någon som är instoppad i prästklädsel. Både predikant och åhörare betonade att det var viktigt att lägga märke till varandra, vilket bevisar den reciproka relationen. Båda parter blev irriterade om den andra stod där med låtsad fromhet och talade på ett annat sätt än man annars gör. En kvinna sade att om prästen använder sig själv så är det mer berörande. Ett exempel på detta är när prästen sätter sig själv på spel och blir berörd av texterna.⁴⁷

En annan sak som besökarna upplevde som viktigt var predikantens personliga tro. En sade att han ville lyssna på präster som själva trodde på det de sade. Men de behövde inte själva ha samma tro utan det räckte med att prästen själv trodde på det han berättade. Som kontrast till det nämndes att prästen inte skulle hålla en akademisk föreläsning.⁴⁸

Förberedelse av predikan kan ta många timmar. Det är upp till predikanten hur han fångar lyssnarnas intresse. Valen är många och ibland dyker också en del utmaningar upp. I handböcker för hur man skriver texter står det ofta att texten ska svara på frågorna vem, var, vad, när, hur och varför. Dessa frågor passar även in på predikan. Predikanten ska fundera på vem som sitter i kyrkorummet och lyssnar. Därefter kan denne börja fundera på innehållet, vad ska ingå och hur det ska sägas.⁴⁹

Hans-Olof Hansson nämner att i förberedelsen kan kyrkvårdar, musiker och präster delta. Vidare kan bibelstudiegrupper, samtalsgrupper och bönegrupper delta. Genom att flera deltar kommer det fram hur olika personer uppfattar texterna, vad som är viktigt och vilket budskapet är. Det går att nämna fem olika F i förberedelsen. Det

---

⁴⁵ Sundkvist 2003a, 84, 86–88.

⁴⁶ Huovinen 2001, 15; Huovinen 2015, 69.

⁴⁷ Gaarden 2013b.

⁴⁸ Gaarden 2013b.

⁴⁹ Sundkvist, 2003b, 13.

första är fabulera inte, vilket betyder att man inte bara ska prata och använda kåserier. Det ger underhållning men inte så mycket för tron att växa på. Det andra är föreläs inte. Det ska inte bara vara undervisning och information utan vardagen ska även finnas med. Predikanten ska förstå texten och då måste han sätta sig in i den. Vidare ska han förmedla texten och budskapet. För att detta ska lyckas måste det formuleras på ett pedagogiskt sätt. Det är inte bara förståelsen som ska förmedlas utan vad Gud vill ha sagt här och nu.⁵⁰

Lönnebo delar in beredelsen i allmän och speciell. Till den allmänna beredelsen hör att predikanten även fokuserar på sig själv. Det ska vara aktiviteter med tanke på fysisk hälsa, intellektuell stimulans, etisk samt andlig övning. Till den speciella beredelsen räknar han upp bl.a. samtids- och situationsanknytning. Dit hör samtida händelser, åhörare och deras situationer som kan tangera ämnen som arbete, sjukdom, ensamhet, framgång, kärlek, ångest, tristess och glädje.⁵¹

Man kan fortsätta med fem viktiga T:n med tanke på förberedelsearbetet. Till tidig koll räknas almanackan, evangelieboken och bibeln. Det är viktigt med vilken söndag det är och vad som står om denna i evangelieboken. Genom dessa kommer tema, bön, bibeltext och psalm. I bibeln kommer sammanhanget fram. Det här kan man göra på måndagen. Till textstudium hör att läsa förklaringar, plocka ut nyckelord, viktiga begrepp och ta hjälp av en bibelhandbok. Det tredje är temabestämning. Det är bra att försöka få budskap, tema och huvudtanke i en enda mening. Det blir predikan i ett nötskal. Därefter är det bra med en skiss över delbudskap, att få en form och struktur som passar. Innehållet ska vara relevant för idag och då blir det en tillämpning av texten. För att få fram budskapet kan det vara bra med bilder, berättelser, beskrivningar eller frågeställningar. Till sist kommer textutkastet. Det ska vara klart och logiskt och lätt att följa med i. Det går att skriva ett fullständigt manus eller ett med stödpunkter. Det rekommenderas inte att gå helt utan manus, det ger en trygghet att ha med sig något.⁵²

Predikanten kan bidra till att det blir svårt för mottagarna att få tag i eller grepp om predikan. Exempel på dylika störningar är om rösten är för svag eller otydlig. Mikrofoner blir vanligare men det måste finnas kompetent personal till tekniken i det

---

⁵⁰ Hansson 2011, 27–29.

⁵¹ Lönnebo 1977, 85–87.

⁵² Hansson 2011, 30–34.

fallet. Ifall dispositionen inte följer en röd tråd utan hamnar på villovägar kan det vara svårt att hitta det centrala budskapet. Språket påverkar och man ska undvika långa satser. En rekommendation på max 20 ord finns. Ifall det blir många satser blir det även svårare. Den non-verbala kommunikationen är också viktig. Man blir distraherad om kroppsspråket säger något annat. Om predikan inte innehåller något om evangeliet eller något andligt kan frågor uppstå. Det är bra att som predikant tänka på att det är nyttigt med utbildning, respons, teknik och övning.⁵³

En annan viktig sak är att predikanten inte ska lyfta pekfinger. Inställningen ska inte vara fördömande och predikanten ska inte tala på sett sådant sätt som att åhörarna är mindre värda. Man ska inte tala nedlåtande. I Gaardens undersökning kom fram att speciellt bland de som deltog i gudstjänsten i fängelset, var det viktigt att predikanten inte var dömande. Även ifall det fanns barn som inte kunde sitta stilla eller vara tysta, var det viktigt att prästen inte var dömande mot dem. Ordet auktoritet nämns inte och det kommer inte heller fram att det skulle vara något viktigt. Det som uppskattades var att predikanten var sig själv och var engagerad. Närvaro och integritet var andra ord som kom fram i intervjuerna. Med andra ord ska prästen vara ärlig och äkta och stå bakom sina ord. Andra kommentarer var att det inte ska vara som en roll på teatern utan vara mänskligt. Prästen ska våga komma ner från predikstolen och kunna vara privat. Men för det behöver denne inte vara personlig. Att vara äkta var ett viktigt drag som kom fram av både unga och gamla, kvinnor och män, olika grad av utbildning och livssituationer.⁵⁴

Det känns som att kraven är väldigt många och man blir knäsvag av att bara läsa dem. Kortfattat kan man säga att det behövs några saker till en predikan. Det behövs ett innehåll och att man kan det. Inställningen är viktig, det ska finnas engagemang och intresse. Det är viktigt vad man predikar.⁵⁵

Predikanten finns mellan evangelium och existens. Det är viktigt att inte göra en då och nu-översättning av Bibeln och vår tillvaro. Istället ska dessa två försöka införlivas till en värld, vår värld är Guds värld och tvärtom. Bibeln har funnits med länge och en bidragande orsak kan vara att det är lätt för läsaren att föra en dialog med den. Det går att tolka texterna på många olika sätt och predikanten har frihet att välja bland dem.

---

⁵³ *Tjäna Herren med glädje* 2012, 96.

⁵⁴ Gaarden 2013b.

⁵⁵ Huovinen 2001, 145.

Det är lätt att falla i gropan att förklara för mycket. Speciellt om det är en familjemässa blir den lätt för pratig. Det kan vara så att man framför ett drama eller en dockteater och det är då predikan den dagen. Predikan kan också vara en kort tanke som binder ihop ordet med bönen.⁵⁶

Man behöver inte vara prästvigd för att hålla predikan. Men behöver inte heller vara i predikstolen för att predika utan det går bra vid ambon eller framme i kyrkan. Men det rekommenderas att man inte står för nära altaret och då skymmer det samt vänder det ryggen. Ifall predikanten själv säger AMEN kan det väcka förargelse. Sista meningen är viktig och den ska bära innehållet. Därför är det viktigt att den får lämna att hänga en stund i tystnad.⁵⁷

Det är mycket som inverkar på hur bra man orkar i jobbet, till exempel temperament, stresstålighet, arbetsuppgifter och arbetsförhållanden påverkar. Det som gör arbetet lättare är om arbetsuppgifterna är klara och tydliga. Den anställde ska ha kontroll över situationen. Om man inte vet varför man gör en sak är det svårt att hitta motivation och målsättning. Det är svårt att utföra prästycket om man tänker att man inte har Gud med sig. Därför är det viktigt att fördjupa sig i och fundera över den egna andligheten. Utbildning och skolning gör att man orkar mera. Det ger kunskap och säkerhet och det är lättare att få distans. Samarbete är det tredje. Genom att umgås med andra får man stöd och feedback och det är lättare att få nya tankemodeller. Självkänedom gör att man vet sina styrkor och svagheter och kan fokusera på det som ger en något. Självkänedom ger starkare självkänsla.⁵⁸

Huovinen är av den åsikten att en predikan är en individuell prestation på samma sätt som att måla eller kasta spjut.⁵⁹ Som gammal spjutkastare vill jag replikera med att det behövs utrustning, tränare, resor och varierad kost. Det är många som kan vara inblandade för att spjutkastet ska lyckas. På samma sätt är det med predikan, Team är många gånger bra, samarbete ger nya tankar och kreativiteten ökar. Vad är prästens roll? Man kan jämföra med en läkare. När man går till läkaren vill man inte höra en massa medicinska termer, teorier, forskningsprojekt osv. Målet är att bli frisk. På

---

⁵⁶ Sundkvist 2003b, 42; Ellverson 2008, 165; Ottensten & Johansson 2010, 88.

⁵⁷ Ellverson 2008, 104.

⁵⁸ Huovinen 2001, 280–282.

⁵⁹ Huovinen 2015, 181.

samma sätt är det i gudstjänsten. Åhörarna vill höra Ordet, att Gud vill vara med och vara din Gud.⁶⁰

2.2 Kommunikationsprocessen i predikan

Homilia betyder samtal och det innebär att predikan ska fungera som en del av ett samtal. Ordet ligger även nära umgänge och samvaro. Om man ser på predikan som en genre ser den ut att vara en monolog, men kraven är att den ska vara en dialog. Predikanten har som uppgift att få till stånd samtal och debatter. Predikan ska ses som ett samtal och då blir församlingsmedlemmarna den andra parten i samtalet. Kollegor kan också vara den andra parten.⁶¹

Predikan är en kommunikationsprocess. Grunden är att det finns en sändare som är predikant, predikan är budskap och åhörarna är mottagare. Men processen är inte så enkel, utan mycket komplicerad med interaktion. En definition på predikan är att Guds ord eller ett kristet budskap förmedlas till en skara med lyssnare.⁶² Ingmar Lindqvist betonar att predikan inte bara är ett papper som sen hörs i mikrofonen. Enligt honom består texten bara av tio procent och det man hör av 15 procent. Vidare står synen för 60 procent och resterande är 15 procent. Till den sista gruppen hör smak, lukt och känsel.⁶³ Denna grupp kan låta besynnerlig, men tänk på temperatur eller luftkonditionering. Siffrorna är dock inte absoluta utan de varierar lite i olika undersökningar. Textens betydelse varierar mellan sju och elva procent.

Gaarden tar upp att kommunikation är interaktion och inte bara information som blir överfört. Mottagaren tar till sig innehållet enligt den erfarenhet som denne har och skapar sig en mening utifrån det. Det här synsättet leder till några utmaningar. Man kan inte tänka att evangeliet bara ska förmedlas i predikan till en passiv skara. Det går inte heller att ha ett manuskript med många olika argument och bibelcitater och att

---

⁶⁰ Huovinen 2001, 128,178.

⁶¹ Ottensten & Johansson 2010, 14,20,35; Eidevall 2008, 119, 127.

⁶² Sundkvist 2003b, 14.

⁶³ Lindqvist 2007, 31–33.

försöka förklara abstrakta begrepp. Dessutom kan man inte säga att evangeliet är en objektiv sanning utan sanningen måste ses i relation till kontexten. Sanningen ska inkarneras om och om igen. Homiletiskt sett betyder det att det finns en substantiell verklighet som predikanten finns i. Verkligheten blir således till i predikan och Gud finns i den verkligheten. Predikanten är i interaktion med texten och åhörarna är i dialog med predikan. Predikanten blir då en samtalspartner med ansvar. Man kan sammanfatta Gaardens tankar med att det finns orsak att reflektera över den traditionella synen som predikan bygger på. Predikan ska ses som en dialogisk interaktion. Mottagaren ska ses som ett subjekt som är aktivt och skapar en mening.⁶⁴

Gaardens och Ringgard Lorensens text är baserat på 29 intervjuer med kyrkobesökare och präster i Danmark.⁶⁵ Predikan kan leda till nya associationer utgående från enbart fragment. Det leder till nya personliga insikter och man kan säga att åhöraren har blivit författare. Den interaktion som skedde var den associativa. Ibland ledde det här till att det innehåll som åhörarna mindes från predikan var långt från det egentliga innehållet. En viktig aspekt på upplevelsen av predikan var hur prästen formulerade sig. En besökare sade att det ska vara på ett sådant sätt så att alla förstår. Man ska inte behöva vara nästan präst för att kunna ta till sig innehållet. Det är väldigt tröttsamt att sitta och lyssna på sådant som man inte kan ta till sig. Ett exempel på detta är: ”Vissa präster verkar ha förläst sig på litteratur, fortsatte mannen och skrattade.” För att kunna förstå predikan kognitivt sett måste man kunna ta till sig innehållet och då kan en interaktion ske med predikan. En kvinna sade att om prästen talar till dem som en flock så slutar man lyssna och får inte ut något av det hela. Utmärkande var även att teologisk kunskap inte var lika viktigt som att predikanten var vänlig och hade en lämplig personlighet.⁶⁶

En kvinnlig åhörare sade i intervjun att när hon lyssnar på predikan blir det en kombination av att lyssna och tänka. Om det kommer upp något som intresserar vandrar tankarna iväg och sedan kommer hon tillbaka och funderar var är vi nu. En man sade på liknande sätt att tankarna rusar iväg och då lyssnar man inte på predikanten för tillfället. Man skapar en egen version. Intressant med intervjuerna var att det var åhörarnas tankar som blev refererade till. Frågor som kom upp var inte de

---

⁶⁴ Gaarden 2013a.

⁶⁵ Gaarden & Ringgard Lorensen 2013.

⁶⁶ Gaarden 2013b.

som hade ställts i själva predikan utan i deras sinnen. En sade att han går till gudstjänsten för att nya frågor ska väckas, sådana som annars inte skulle komma genom att läsa i tidningen eller se på tv. Vidare berättade han att hela nästa vecka går åt till att hitta svar och förhoppningsvis kommer de. Andra åhörare berättade också att de får frågor och det handlar inte om att hålla med predikantens budskap eller vara emot utan det är frågor på det personliga planet. Frågorna var i sig betydelsefulla för åhörarna.⁶⁷

Predikan behöver ett *skopos*. Ordet kommer från grekiskan och betyder mening eller budskap. Det ska finnas en viktig tanke. Det är inte bra om åhörarna inte minns någonting efteråt eller att predikanten själv inte vet vad som var viktigast. När prästen funderar på språket är målet en enkel nivå men ändå inte för enkelt. Det ska vara tydligt och klart men åhörarna ska inte underskattas. Enligt amerikanska råd ska det finnas tre vitsar i en predikan. Det ska också finnas en berättelse och inte bara fakta. Det här upplever jag som främmande. Det kan finnas roligare inslag, men uttalade vitsar har jag inte lagt märke till. Präster har tystnadsplikt. Man får inte berätta vidare vad man har hört i privata diskussioner. Man ska bara tala om sådant som har hänt i offentligheten och sådant som människor har gett lov till.⁶⁸

Reuben Sairs hävdar att det kan vara till nytta att använda sig av PowerPoint i predikan, men fallgroparna är många. Kvaliteten är a och o. Effektivt är det som tilltalar ögat, få ord med relevanta bilder. Bilderna fungerar som komplement till det som sägs, konkurrerar inte om uppmärksamheten. Bilderna, några ord eller en mening fångar uppmärksamheten hos lyssnarna och för dem i rätt riktning. En utmaning är rummet då det är så stort och det är svårt för alla att se det. Några predikanter har provat att ha en skärm istället för papper, men i flera fall ser det ut som om ansiktet är blått och det distraherar åhörarna.⁶⁹ Kerstin Wimmer tar upp några tankar kring ord och bilder. Hon ger exempel på att Martin Luther kunde sitta flera veckor och vänta på ett enda ord. Orsaken är att ett visst sammanhang söker ett visst ord. Ord kan läka, befria, skapa liv och ge ljus. Orden sprider värme i sig själva. Ett annat exempel är när hon såg en bild på en utställning. Den hade en kraft som gjorde att hon ville se den när hon kände sig

---

⁶⁷ Gaarden & Ringgard Lorensen 2013.

⁶⁸ Huovinen 2015, 267,295,299 301.

⁶⁹ Sairs 2014.

orolig nästa gång. Den gav upphov till en frihetskänsla. Man kunde prova att ha dagens bild vid ingången för att leda in åhörarna på temat och den kunde fungera som dagens budskap.⁷⁰

Sairs anser att budskapet i bibeltexten fås med några ord. Det är bättre att ta fram det än att skriva hela bibeltexten. Det valda utdraget går bra att läsa i sin helhet. Komplex material kan med fördel behandlas med en eller två sidor på skärmen. Innehållet blir tydligare. Som exempel kan nämnas kartor över olika platser. Viktigt är att ha skärmen svart före och efter bilderna, annars väcks irritation hos åhörarna. En berättelse kan illustreras med bilder, t.ex. bilder från en missionsresa. När predikanten talar om den specifika bilden kan han med fördel svänga sig mot skärmen och visa på det intressanta. Detta gör att det inte blir konkurrens om vad man ska titta på. Det finns en regel som heter 10/20/30 och siffrorna står för inte fler än tio bilder, 20 minuter och åtminstone 30 i fontstorlek.⁷¹

Sundkvist tar upp verbal och icke-verbal kommunikation. I hennes undersökning påpekade många av åhörarna att de registrerat icke-verbala faktorer. Det var tonfallet som var varmt och mjukt, samt att innehållet delvis var fritt från manus.⁷² Sundkvist nämner att åhörarna vill ha ett språk som är lätt att förstå, det är vanligt och konkret. Det får gärna vara bildspråk. Berättelser fungerar lite på samma sätt som bildspråk. Goda berättare kan det inte bli för många av. Vi är vana vid berättelser då vi ofta funderar på det förgångna, nuet och framtiden i våra liv. En berättelse ger också rum för egna tankar och funderingar. Därtill är det lättare att följa med då det blir en helhet.⁷³

Michail Bachtin är känd för sina teorier om språkligt samspel och hur människan för en dialog med sin omvärld. Vi blir påverkade av andra i vår omgivning. Det här syns även i kommunikationen. Kommunikationen blir meningsskapande när det finns interaktion och en kontext. Kommunikationen är inte statisk utan den påverkas av ett dialogiskt umgänge. Även dold dialogicitet bör beaktas. Det betyder att det som har sagts tidigare påverkar och hur närvaron av en samtalspartner påverkar.⁷⁴ I

---

⁷⁰ Wimmer 2008, 9.

⁷¹ Sairs 2014.

⁷² Sundkvist 2008, 42.

⁷³ Sundkvist 2003a, 92–93, 95.

⁷⁴ Linell 2009, 18,57,201–2011: Bachtin 2010: 236–238.

kommunikation finns även en tredje part. Det kan vara personer, grupper eller institutioner. Dessa har en inverkan på hur vi uppfattar olika ord. Ett ord betyder inget i sig, utan vi ger ordet mening när vi använder det.⁷⁵

Ett tal är ett konkret yttrande av en talande människa. Talet hör ihop med ett talsubjekt. Termer som Bachtin använder är adressivitet, responsivitet och projektivitet. Ett yttrande förekommer sällan ensamt utan det kan vara en lång kedja med yttranden som påverkar varandra och skapar mening. Dialogiciteten påverkar inte bara kommunikationen utan också vårt tänkande. Den som fungerar som mottagare blir en medskapare i dialogen. För att uppnå förståelse måste mottagaren vara aktiv.⁷⁶ Jonny Karlsson har tillämpat Bachtins teori om dialogicitet på Gustaf Wingrens predikomaterial. Den viktigaste biten är att när predikanten formulerar sitt material finns lyssnaren redan med. Det finns en dialog med det ännu inte sagda. Det här gör att författaren påverkas och inte arbetar isolerat. Det finns också en dialog med det som redan har sagts inom ämnet och den tradition ämnet tillhör.⁷⁷

Carina Sundberg⁷⁸ tar även upp hur komplex kommunikationssituationen är. Predikosituationen påverkas till exempel av sinnesintryck, liturgi, tradition, kultur, politik, värderingar, maktrelationer och normer. Den är oöverskådlig, på samma sätt som all annan mänsklig kommunikation.

2.3 Samtidsanknytning i predikan

Runar Eldebo tar upp skillnaden mellan teocentrisk och antropocentrisk predikan. I den teocentriska är det viktigt att Gud och bibeltexten får komma fram. Det är Guds ord som är det viktiga. I den antropocentriska predikan är lyssnaren och predikanten i fokus. Predikan ska vara livsnära och beröra åhörarna. Samhällets utveckling ska synas och predikan ska inte upprepas. Den ska vara gjord för ett bestämt tillfälle.⁷⁹ Valet

---

⁷⁵ Linell 2009, 95, 330; Bachtin 1997, 225.

⁷⁶ Bachtin 1997, 211,213; Linell 2009, 121, 178–180; Bachtin 1981, 280.

⁷⁷ Karlsson 2000.

⁷⁸ Sundberg 2008a, 12.

⁷⁹ Eldebo 2005, 29–34.

mellan dessa två är viktigt. I detta arbete kommer fokus att ligga på den antropocentriska predikan.

Enligt Eldebo sker anknytningen i predikan på tre olika sätt. Det första är aktuella händelser som vi har en gemensam förståelse för. Det andra är populärkulturen som kommer från till exempel tv, tidningar och böcker. Det tredje är personliga erfarenheter som gör att predikan känns mer ärlig.⁸⁰ Viktigt är att predikan inte bara är ett objekt. Den kan vara vacker och intressant, men rör inte känslor och viljan hos åhörarna.⁸¹ Predikanten har tillgång till evangeliet, men ändå är det svårt för åhöraren att bli berörd av innehållet.⁸² En intressant synvinkel har Anders Arborelius som nämner att hela livet är en gudstjänst. Som kristna är vi präster, profeter och kungar. Gudstjänsten firas för Guds skull, för att be till honom och tacka honom.⁸³

Det finns olika teorier för hur predikan får sitt innehåll. Ett sätt är att det är bra att börja i det sammanhang som finns runt omkring oss. Det ger utrymme för olika tolkningar av det skedda. Det blir viktigt när det kommer erfarenheter från församlingen, predikanten och Bibeln. Tolkningarna kan bli många olika hos åhörarna eftersom det är personer i varierande ålder och med olika erfarenheter i ryggsäcken. Tolkningarna ger oss förhoppningsvis nya tankar och perspektiv att se på olika frågor.⁸⁴

Eugene Lowry⁸⁵ har gjort en modell som heter ”The Homiletical Plot”. Den baserar sig på frågor som vi har just nu och den vardag vi lever i. Den består av fem delar. I inledningen kommer ett problem som åhörarna känner till. I andra delen blir problemet alltmer påtagligt. I tredje delen ses en lösning som kommer från evangeliet. I fjärde delen sker höjdpunkten och problemet blir löst. I avslutningen kommer framtiden på tal och anknytningen till samhället.

Huovinen⁸⁶ funderar på om det är svårare att predika idag eller om det alltid har varit svårt. Han tar upp när Moses säger att han inte har ordet i sin makt och aldrig har haft

---

⁸⁰ Eldebo 2005, 86.

⁸¹ Lönnebo 1977, 89.

⁸² Sundkvist 2003b, 8.

⁸³ Arborelius 2015, 18–19.

⁸⁴ Ottensten & Johansson 2010, 20, 29.

⁸⁵ Lowry 2001, 27–88.

⁸⁶ Huovinen 2015, 35, 47; Huovinen 2001, 54.

det. Vidare att orden kommer trögt och tveksamt. Idag är åhörarna i kyrkan mer kritiska. Det har studerat och rest och fått religionsundervisning. De tror inte på allt som sägs i predikstolen. Öronen är det viktigaste arbetsredskapet. Öronen är närvarande, deltar och lyssnar. Med hjälp av dem fördjupas arbetet och det är lättare att förstå andra människor. De hjälper även till med att respektera andra människor. Lönnebo⁸⁷ tar upp homiletiska hermeneutiska principer. Med det menar han sju olika principer som har fått namnen meningen, skulden, ensamheten, döden, friheten, kärleken och rättvisan. Utgående från dessa hittar man en anknytning till nutiden som är aktuell och existentiell. Lönnebo reflekterar även över stora frågor som bör tas upp i predikan under ett år. Ämnen som hör ihop med vår livssituation är t.ex. döden, sakramenten, bönen, äktenskapet, familjen, barnuppfostran, friheten och tron. Ekonomi, miljö, diakoni, världssamhälle, fred, rättvisa och arbete nämns även.

Vår syn på aktualiteter förändras. I en undersökning av World Values Survey är subjektivt välbefinnande, möjlighet att uttrycka sin personlighet och livskvalitet viktiga ämnen i Sverige. Religion och familj spelar en mindre roll. Det är inte så länge sedan en stor del av Sveriges befolkning var jordbrukare och kyrkan hade en stor roll. Det här ändrades i och med industrialiseringen och senare med tjänstesamhället. Nu betraktas inte kyrkan som någon som kan tvinga på folket värderingar, utan den ses som en resurs som man kan använda vid behov. Det som folk väljer att delta i är dop, vigslar och begravningar där siffrorna är höga. När terrordåden inträffade i Paris 2015 började människor tala om en tid när ingenting längre är heligt.⁸⁸

När man frågade åhörarna i Gaardens undersökning om vad de hade hört i predikan var det sådant som hade blivit kontextualiserat i deras värld. Innehållet blev alltid satt i relation till deras eget liv. Abstrakta tankar kring Gud blev inte kommenterade. Det var de små berättelserna och anekdoterna som de själva kunde relatera till som var intressant att lyssna på. Viktigt att poängtera är att interaktionen mellan präst och åhörare påverkades av deras livssituation. Livssituationen tog de med sig in genom kyrkdörren. Även kyrkorummet, liturgin, sakramenten och musiken påverkade. En präst sade i Gaardens undersökning⁸⁹ att denne visste att bland åhörarna satt flera som nyligen hade varit på begravning. Det var deras sammanhang och prästen hävdade att

---

⁸⁷ Lönnebo 1977, 25, 28, 96.

⁸⁸ Edgardh 2015, 23–36.

⁸⁹ Gaarden 2013a.

det som sades i predikan blev relaterat till den döde och dödsfallet. Det som var viktigt för dem just då var det att en anhörig nyligen hade avlidit. En annan präst tog upp att budskapet blir en del av deras verklighet.

2.4 Åhöraranknytning i predikan

Gudstjänsten konkurrerar med många andra aktiviteter i samhället. Vi drunknar i informationsflödet som kommer via många kanaler, ofta några samtidigt. Åhörarna kan vara en brokig skara med allt från konfirmander till någon som nyligen förlorat en kär vän. Det kan vara personer som återkommer varje helg eller någon som är på resa och tog tillfället i akt. Predikanten fungerar som en som bär fram Guds röst. Men att poängtera är att predikanten inte kan säga vad som helst för det. Predikanten har ansvar för att förbereda sig, både med tanke på innehåll och struktur.⁹⁰

Evangelium står för Guds ord och det kan anses vara bestående. Människans existens är däremot föränderlig, vilket kräver sitt av predikanten. Men grundläggande frågor är bestående. Predikanten ska kunna uttrycka sig, acceptera och förstå åhörarna. Predikan ska kunna beskrivas som en helande dialog. Predikanten ska tala för varje enskild individ eftersom alla har sin egen tro. Det är omöjligt i praktiken att gå till botten med det, men det räcker med att alla människor är ganska lika i mångt och mycket.⁹¹ Många människor vill vara friska, ha vänner samt ha en meningsfull uppgift. Ekonomin är även viktig.

Det som följer nedan handlar om hur predikanten kan tala på ett anknytande sätt. Berättelser, bilder, tilltal, dialog och närvaro är bitar som lyfts fram. Berättelsen ska ha en huvudperson som det är lätt att identifiera sig med. Berättarjaget kan vara huvudpersonen, men det blir lätt moraliserande. Det är lättare att ha en biperson som fungerar som jaget och denna kan ta lärdom av det som händer. Det ska finnas en plats där det hela utspelas. Det kan vara namngivna platser eller detaljer som skapar ett rum.

---

⁹⁰ Sundkvist, 2003b, 30,33.

⁹¹ Sundkvist 2003b, 51–52, 98–102.

Problemet, eller dilemmat, behöver komma fram i början av berättelsen. Början är viktig, denna gör att åhörarna fortsätter att lyssna. Slutet kräver även sitt. Ett sätt är att ge en mening som åhörarna kan ta med sig.⁹²

Sune Fahlgren⁹³ nämner mötespredikan som ofta används i frikyrkliga samfund. I den är det friare för vem som får tala och hur. Frihet betonas och de predikningar som inte följer något utkast blir de bästa. En fri stil uppskattas. Ofta förekommer sång och musik vilka skapar en trivsamt atmosfär. Irja Askola⁹⁴ lyfter fram att det är de tre första minuterna som är de viktiga. Det är då åhöraren bestämmer sig för om detta är något för mig och är jag välkommen hit. Luther har sagt att man ska tala från predikstolen så att ett sjuårigt barn förstår. Men om man umgås med likasinnade kan man ta det till vilken dimension som helst. Det finns fackspråk inom teologin också.⁹⁵

Intressant i Sundkvists undersökning, är att de bilder som predikanten använde fastnade hos flera lyssnare. Med bilder menar jag symboler eller bildspråk, inte konkreta bilder.⁹⁶ Det här borde således varje predikant reflektera över. Wimmer använder begreppet fokuserad bild. Det betyder att huvudbudskapet går hand i hand med den bild som presenteras. För att lyckas med en dylik bild krävs medvetenhet. Bilden ska gå att tolka på flera sätt.⁹⁷

Tilltalet i predikan bestäms av pronomen. Frågan är om det ska vara jag, du, vi eller man. Beroende på innehållet måste man vara flexibel. Det är svårt att veta vad var och en av åhörarna tänker och känner och någon kan bli provocerad av ordet vi. I andra sammanhang igen fungerar det utan problem. Om tredje person används kan det kännas som om avståndet mellan predikant och lyssnare blir för stort. Ordvalet ”jag” har genomgått en förändring. Äldre predikanter säger att det ska man inte använda för då talar man om sig själv. Gränsen mellan privat och personligt blir aktuellt i den här frågan. Rådet är att inte ta exempel från den egna familjen, speciellt inte barnen. Exempel på direkta tilltal är ”Till dig”, ”För dig” och ”Dina synder är dig förlåtna”.⁹⁸

---

⁹² Ottensten & Johansson 2010, 123–126.

⁹³ Fahlgren 2001, 105–107.

⁹⁴ Askola 2007, 22.

⁹⁵ Huovinen 2001, 80.

⁹⁶ Sundkvist 2003a, 55–56.

⁹⁷ Wimmer 2008, 180.

⁹⁸ Ottensten & Johansson 2010, 91–93, 143.

I Gaardens undersökning⁹⁹ presenteras olika prästers tankar kring gudstjänsten. En präst säger att denne märker om det skapas kontakt mellan åhörarna och predikanten. Flera av prästerna hade prövat att predika utan manuskript och hade fått goda erfarenheter. Kontakten blev bättre och prästerna upplevde att åhörarna bättre tog till sig innehållet. Om prästerna upplevde att de fick kontakt kändes det som om de hade lyckats med predikan. Ifall åhörarna tog något med sig ut genom dörren och kände att de hade användning för det sagda upplevdes det som att de hade lyckats. Vidare var det viktigt att innehållet skulle betyda något för åhörarna och att det skulle ge mening åt dem.

Ifall prästen inte var närvarande i dialogen, lyssnade inte heller besökarna. Men dialogen fungerade även tvärtom. När prästen märkte att åhörarna inte var uppmärksamma eller närvarande smittade det av sig. Predikanten blev då mindre engagerad. En präst nämnde de oroliga barnen och att de fungerade som en stressfaktor. Denne blev då mera bunden till sitt manuskript och det brukar han annars inte vara. Det går att säga att man är frånvarande i predikan. Man läser manuskriptet på ett distanserat sätt och tankar och ord följs inte åt. Relationen påverkas om något står i vägen, båda parter påverkas. En kvinnlig präst sade att hon ibland predikar utan manuskript. Hon sade att hon upplever det som att åhörarna uppskattar detta. På samma gång hinner hon följa med och se om åhörarna tar till sig det hon säger.¹⁰⁰

2.5 Andreaskyrkan och Eumenia

I detta kapitel ges en kort presentation av Andreaskyrkan och Eumenia. Om man söker på namnet Andreaskyrkan kommer det många orter upp. Den Andreaskyrka som jag undersöker är den på Södermalm i Stockholm. Andreaskyrkan ligger på Katarinaberget och kvarteret heter Pelarbacken. Tidigare, under 1200–1300-talet, användes marken för avrättningar. Kyrkan började byggas 1875 och blev klar 1877. Den tiden gick en väckelsevåg över Sverige. Innan kyrkan var klar hölls gudstjänster

---

⁹⁹ Gaarden 2013a.

¹⁰⁰ Gaarden 2013b.

utomhus och det sägs att en gång hölls predikan uppifrån ett träd pga. att det hade samlats så mycket folk. Namnet Andreaskyrkan kom dock först 1917 efter att ha bytt namn från Nya Missionshuset, Lutherska Missionshuset, Bönehuset på Söder och Södra Missionshuset.¹⁰¹

Andreaskyrkan ingår i Equmeniakyrkan. Equmeniakyrkan bildades av Svenska Missionsförbundet, Baptistsamfundet och Metodistkyrkan. Andreaskyrkan är en församling med 200 medlemmar. Som mest har medlemmarna varit 1010 personer. Det är en annan orsak till valet eftersom Equmeniakyrkan är det nyaste kyrkosamfundet i Sverige. År 2011 formades Equmeniakyrkan. Idag består den av 720 kyrkor, 65 000 medlemmar. Verksamheten består t.ex. av gudstjänster, körsång, läxläsning, fritidsklubb, sällskapsspel, samtalsgrupper, scouter, sportlovsfester och idrott.¹⁰²

Hösten 2013 började jobbet med att ta fram en kyrkohandbok för Equmeniakyrkan. Det gjordes en omfattande enkätundersökning med 387 ordinarie. Dessutom kom ytterligare ett hundratal svar från medarbetare. Kärnan i enkäten var hur gudstjänster firas i församlingar. Resultatet blev att gudstjänster firas regelbundet i Equmeniakyrkans församlingar och 90 % nämnde att den firas en gång i veckan. Tolv av församlingarna har gudstjänster på andra språk. Det förekommer regelbundet gudstjänster med inriktning på unga. Endast 6 % av de tillfrågade använder alltid kyrkohandboken och 17 % säger att de aldrig gör det. Jämfört med en undersökning från 1999 tappar kyrkoåret mark och temainriktade gudstjänster får större utbredning.

Joakim Melin funderar på gudstjänster i nya församlingar. Den traditionella församlingen har gudstjänsten på söndagar och det är den viktigaste samlingsformen. Den tvåvingade församlingen har både gudstjänster och smågrupper och tanken är att man ska delta i båda. De kan vara varje eller varannan vecka och båda är lika viktiga. Husförsamlingsnätverket har de små grupperna som centrum och firar gudstjänster sällan eller inte alls. Equmeniakyrkan kan man säga kännetecknas av husförsamlingar eller tvåvingade församlingar.¹⁰³ Sofia Camnerin beskriver gudstjänsten i

---

¹⁰¹ Andreaskyrkan 2016.

¹⁰² Andreaskyrkan 2016; Equmeniakyrkan 2016.

¹⁰³ Melin 2015, 123.

Equmeniakyrkan som en gudstjänst för hela livet. Mötet med Jesus Kristus är ett svar på världens rop. I gudstjänsten möts man för att be till Gud och vara tillsammans.¹⁰⁴

I forskning har det framkommit att det finns några orsaker till varför barn och unga som växer upp i en församlingsmiljö stannar kvar i den. I Equmeniakyrkan talar man om fyra områden. Det första är berättelser och Bibeln är full av dessa. Man kan även hitta den berättelse som förklarar ens eget liv. Här gäller det att fundera på hur texterna ska presenteras och förklaras, för att de unga ska hitta länken till deras eget liv. Det andra är upplevelser om hur de har mött Gud. Det kan vara allt från scoutmöten, sånger och helande. Tredje området är relationer. I den kristna gemenskapen finns omsorg, skratt och gråt. Det fjärde är delaktighet. Församlingen betonar att alla är välkomna. Viktigt här är att de unga ska känna att deras förmågor och gåvor är värdefulla. Man kan fundera på uppgifter som de unga skulle kunna sköta i gudstjänsten.¹⁰⁵

I Equmeniakyrkan finns det en modell som heter *Växa i tro*. Den går ut på att livet är indelat i olika åldersgrupper. Det finns sex grupper från 0–25 år. I första gruppen 0–2 år är tryggheten det viktigaste. Föräldrarna ska känna sig trygga under gudstjänsten och känna att Jesus är barnens vän och att han tar hand om alla. I den andra, 3–7 år, är det gemenskapen som är central. I den kan man fundera på hur barnen lär känna varandra och får dela erfarenheter med varandra. Identiteten är viktig i åldern 8–12 år. Den här åldersgruppen är mitt emellan barn och tonåring. Nu kan man med fördel fundera på vilka uppgifter de unga kan få i kyrkan. I tonåren 13–15 år är det bearbetning som är viktigt. Den egna uppväxten börjar ifrågasättas, man märker att människor tänker olika och då behöver det finnas utrymme för tonåringarnas frågor. De ska få pröva på nya sätt och ha åsikter om gudstjänsten. Gudstjänsten går att förändra. Nästa grupp är 16–20-åringar. De behöver få känna att deltagandet i kyrkan är meningsfullt och äkta. De ska få en chans att vara med och utforma aktiviteter. Sista gruppen är 21–25 år där ansvar är rubriken. De flesta har nu en identitet och kan göra egna val. När uppgifter inom kyrkan presenteras kan man välja om det ska göras med orden plikt eller möjlighet.¹⁰⁶

Nedan följer en kort presentation av predikanterna som finns med i materialet. Göran Gustafson är pastor i Andreaskyrkan. Han växte upp i Västergötland. På fritiden

---

¹⁰⁴ Camnerin 2015, 9–10.

¹⁰⁵ Lundkvist 2015, 95–100.

¹⁰⁶ Lundkvist 2015, 101–103.

brukade han skriva texter till låtar. Tidigare har han jobbat i Ekensbergskyrkan, Solna. När han kom till Andreaskyrkan fick han bl.a. som uppgift att utveckla samtalsgrupper. Som mest kunde det vara 7–8 grupper. Barnfamiljer har en viktig roll i Andreaskyrkan och denna målgrupp har han även som inriktning. Han vill betona för barnen att förutom kompisar och föräldrar finns det en kraft som älskar dem. Vidare nämner han att barns tankar och känslor ska få tillräckligt med utrymme. Söndagsskolan heter *Kompis*. Även det att man diskuterar i små grupper är viktigt. Då får man formulera sina tankar och lyssna på andra. Tidigare var *Kompis* två gånger i månaden, men nu är den tre gånger. Värt att nämna är att han gör egna sånger, böner och ramsor som kan användas tillsammans med barnen.¹⁰⁷

Katarina Alexandersson är pastor i Andreaskyrkan. Hon är församlingsföreståndare och i arbetet ingår gudstjänster, samtal, budgetarbete och planering. Hon upplever att möten med människor är det viktigaste. Hon har även hållit predikningar i Centrumkyrkan Tumba och i Stuvstakyrkan som hör till Equmeniakyrkan.¹⁰⁸ Erik Thors är pastorskandidat i Andreaskyrkan. Från början hade han tänkt bli ingenjör. På fritiden paddlar han gärna. På hemsidan presenterar han olika rum i kyrkan. Intressant är något som kallas för kyrktorg där man kan träffa andra människor och liv och rörelse beskriver atmosfären. När Göran Gustafson var föräldraledig i drygt ett år vikarierade Erik honom.¹⁰⁹

Sven Johannesson är uppväxt i sydvästra Värmland. Han har jobbat som ungdomsledare och är nu diakon. Vid sidan om jobbet i Andreaskyrkan studerar han vid Teologiska Högskolan och är antagen som pastorskandidat. Han funderar mycket på de äldre, själavård för dementa och vilka gudstjänstformer som passar. När han besöker dementa måste han börja om från början då de inte känner igen honom. En arbetsdag för honom är ofta administration på förmiddagen och mera utåtriktat arbete på eftermiddagen. Opera och bokläsning går fritiden till. En stor del av hans jobb går till *Bryt ensamhetens mur*. Det är en verksamhet som går ut på att ca 20 frivilliga personer besöker äldreboenden och enskilda. Samtalskvällar ordnas en gång i månaden då även anhöriga får delta.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ Magnusson 2018.

¹⁰⁸ <http://www.Andreaskyrkan.se>.

¹⁰⁹ Sandborg 2018.

¹¹⁰ Sollerman 2018.

Christina Lindgren är sjukhuspastor på Södersjukhuset och pastor i Svenska Missionskyrkan. Kyrkan är ekumenisk och tre personer jobbar där. Det är patienter, anhöriga och personal som har tillgång till samtal. Det är speciellt oro, sorg och ovisshet som kommer upp i samtalen. I meditationsrummet ordnas nattvard och andakt, men man kan också bara sitta i rummet och vara i tystnad. Det är ungefär 40 personer per dag som använder rummet. Det svåraste med samtalen är att man ibland känner sig så liten. Men det är viktigt att ibland bara finnas där, att dela smärtan. Tröst finns inte, utan det kommer i mötet med andra. I Andreaskyrkan har hon predikat 2008 och 2016.¹¹¹

Frans Wingård arbetar i Sannerudskyrkan, Kil. Tjänsten är inriktad på barnfamiljer, unga vuxna och ungdomar. Han har växt upp i Värmland. Fredagskvällar går till tonårsarbete. Han finns tillgänglig på högstadieskolan och för gymnasieelever har han en samtalsgrupp som heter *Deep Talk*. Vidare jobbar han med söndagsskolan och integrationsarbete. Han är även med i planeringen av *Enter*. Det är ett tonårsläger på Vägsjöfors herrgård. I Andreaskyrkan har han predikat 2016 och 2017.¹¹²

Egon Onerup har skrivit bl.a. verket *Hela mitt liv. Bibelstudier och samtal om samlevnad*. Den kom ut 1979. Det handlar om Svenska Missionförbundets projekt som har temat Hela mitt liv. Ämnen är familjeliv, samlevnad i församlingen, könsroller, samlevnad och sex, abort och ensamhet. Verket fungerar som en studiebok.¹¹³ I Andreaskyrkan har han predikat bl.a. åren 2008–2009 samt 2015. Lennart Ring har varit pastor i Tenstakyrkan. Föreståndarrollen har han även fått ha i samma kyrka. Efter att Cai Berger slutade fungerade Lennart som vikarierande föreståndare. I Andreaskyrkan predikade han 2015–2016.¹¹⁴

---

¹¹¹ Rickberg 2018.

¹¹² <http://Equmenia.se>.

¹¹³ Onerup 1979.

¹¹⁴ <http://www.tenstakyrkan.se>.

3 SAMHÄLLE OCH LIVSSITUATION I PREDIKNINGARNA

Nedan redogör jag för undersökningen samt analysen av predikningar. De kategorier som jag använder har kommit till både ur materialet och de teoretiska referensramarna. Den första som jag koncentrerar mig på är om det finns personliga eller privata element. Åhörarna kan uppleva det som mer givande om det blir personligt. Ibland kan de möjligen identifiera sig och dra liknelser till sitt eget liv. Men det finns en fara med att t.ex. alltid dra upp sin familj. En åhörare som ofta besöker kyrkan kan eventuellt få den känslan att nu orkar jag inte höra en gång till om denne predikants barn. Den andra biten är samhällsanknytning. Som exempel på denna grupp är någon ort eller plats som åhörarna kan referera till. Det kan upplevas att predikan kommer närmare, när det finns platser som åhörarna är bekanta med. Flyktingar och mångkultur hör till samma kategori. Det är ett omdebatterat ämne, till exempel vem som ska ta hand om dem, speciellt de som är papperslösa. Inflyttning och blandning av många olika grupper är kännetecknande för vår tid och det är intressant att se om detta beaktas i predikningarna. Vidare är det skäl att fundera på språket och grundläggande fakta.

Åhöraranknytning är nästa kategori. Frågor till åhörarna gör att deltagarna känner sig mer delaktiga och de vaknar till. Tankar sätts förhoppningsvis igång och man får något att diskutera om med varandra. Ibland svarar gudstjänstdeltagarna direkt på frågorna och jag uppfattar det som att predikanten förväntar sig svar och tar till sig svaren. Detta upplever jag som ovanligt. Tilltal hör även till åhöraranknytningen. Det blir mer berörande om man säger vi och du istället för att endast allmänt tala om någon sak. Därefter kommer dialog med tredje part. I denna punkt tar jag inte med hänvisningar till bibeln utan annan litteratur. Litteratur spelar en stor roll i människors liv och det finns naturliga anknytningar till den. Till sist ser jag på avslutningen. Sista meningen är viktig och därför är denna intressant.

3.1 Personligt eller privat innehåll

Det finns en risk med att ta exempel från det egna livet. Speciellt med tanke på att en präst har tystnadsplikt kan balansgången vara svår ibland. Det är inte angenämt att känna igen sig i en historia, som man inte har gett lov till att får föras vidare. Även om prästen skulle fråga om det är i sin ordning att berätta detta kan det hända att personen i fråga glömmer bort det och det kan leda till en onödig kris. Speciellt med äldre eller personer med minnessjukdomar kan detta hända. Även exempel där personen inte har berättat något, men där man medverkar, kan vara obekväma. Det finns dock historier, som inte är så privata att de går att dela med sig.

Nedan kommer olika citat att lyftas fram. Siffran framför citaten står för vilken predikan det är frågan om. I undersökningsmaterialet hittade jag en hel del personligt innehåll. Predikanten berättar om något hon har fått höra från en förälder. Innehållet är inte speciellt privat men kan kännas obekvämt om föräldern är där och inte har gett lov till att återberätta. Dessutom vågar man kanske inte vara förtrolig i framtiden, av rädsla att något ska berättas vidare. Det berättas om en nyfödd, men man får inte veta hur predikanten känner till händelsen. Men det andra exemplet i samma predikan handlar om en man som predikanten har träffat på Nytorgsträffen senaste måndag. Det kommer fram att han har en diagnos, depression och att hustrun har dött. (pr. 1,3)

1 En förälder berättade för någon dag sen för mig att hon hade läst från Barnens bibel om Jesu födelse, varpå barnet hade sagt att han ville höra den här sagan en gång till.

3 Och jag tror att vi alla har exempel. Jag tänker på föräldrarna till den lilla, lilla tösen som föddes tolv veckor för tidigt natten till måndag veckan som var. Och mormor och morfar och alla andra runtomkring. Jag tänker på den äldre mannen jag mötte på Nytorgsträffen i måndags, som berättar om hur han försöker hitta ur sin depression, efter att hustrun har gått bort, för att se meningen i livet.

Predikanten nämner sin väninna med förnamn och även en av kollegorna på jobbet. Den tredje väninnan som behandlas får åhörarna flera detaljer om. Hon har en sommarstuga i Småland och brukar ibland vara där ensam. Det hon då gör för att inte känna sig ensam är att hon ställer en ängel i varje hörn för att skydda sig själv. (pr. 5)

5 Men den här veckan har jag också känt mig oerhört beskyddad. När det har varit saker som varit krångliga eller svåra så har de plötsligt varit där, änglarna. En av dem heter Kristina, som jag inte har träffat på flera år, och just den här veckan springer jag på henne nere på Medborgarplatsen och så står vi där och pratar. En annan av dem heter Karin, som jobbar tillsammans med mig och som har hjälpt mig med olika saker och jag skulle kunna räkna upp fler.

5 Jag har en god vän, hon lever nära änglarna. Hon har en sommarstuga i Småland och när hon är där själv så säger människor ibland: "Men är du inte rädd när du är där själv?" Nä, säger hon. Jag beordrar ut en ängel i varje hörn, när jag är här. Och så säger hon att hon hört nån säga att det finns en massa änglar som går arbetslösa för att vi inte beordrar ut dem dit dom behövs. Det här är ett sätt att säga det och ett sätt att tänka. Men jag tycker om det. Tänk om vi skulle göra det nu när vi alldeles strax ska be tillsammans.

Det kommer fram exempel från ett konfirmationsläger. Åhörarna får veta att det är en lägergård på en av Mäläröarna. En pastor som var ledare på lägret hade sagt att alla var tillsammans efter första veckan och att det inte hade blivit några gruppindelningar. Senare kommer det fram en mammas åsikter om konfirmationslägret och till sist ytterligare en väninna som har synpunkt på ledarstilen. Det är ganska mycket information efter varandra och det kan vara svårt att hänga med i svängarna. Ett minne som predikantens moster har berättat får utrymme. Det är mostern och hennes väninnor som är på tältmöte och en pastor säger att de har för mycket läppstift. (pr. 7–8)

7 I somras delade en grupp på 13 konfirmander, under tre veckor, livet på en lägergård, på en av Mäläröarna. Dom flesta kände inte varann innan. Efter den första veckan, så säger en av pastorerna som var med som deras ledare. Jag har aldrig varit med om en sån grupp förut. Efter första helgen, så satt alla tillsammans vid samma bord och spelade spel. Det är ingen gruppindelning, utan alla får vara med, med sina later och olater. Och vid en av familjernas fest efter konfirmationshögtiden, så berättar en av mammorna till två av konfirmanderna. Det förstår ni redan att det är mig det handlar om, så det behöver jag inte dölja. Jag säger till en väninna ungefär så här och berättar om det här som han beskriver. Ja, det var så tydligt att ingen tog en ledarroll i gruppen. Min väninna tittar på mig varmt och ömt, och så säger hon eller också var det just det som en eller flera gjorde, på det där sättet, som inte handlar om makt utan när man får alla att känna sig välkomna.

8 Ytterligare ett litet lustigt minne var från min moster och hennes rätt käcka väninnor som gick på tältmöten. Och dom hade väl lagt på lite för mycket läppstift för pastorn sa till dom, varvid dom sa." Ja, vi kan då inte se några som är klädda som på Jesu tid här." Det är den moralen som jag inte menar.

Predikanten har fått ett brev efter en radioandakt. En kvinna som hade lyssnat började må dåligt och fick uppleva rädsla och ångest. Det känns som om tystnadsplikten inte respekteras om inte predikanten har fått lov att föra vidare denna händelse. En begravning som predikanten har varit med om tas upp. Begravningen har ägt rum för några år sen. Offret är en 22-årig kille som har hittats död på ett torg. Det nämns vilket torg det är frågan om. Dödsorsaken, en överdos, tas upp och även hans familj. Det kommer dessutom fram vilken kyrka begravningen sker i. Man får reda på att familjen ursprungligen kommer från ett annat land. Dessa exempel gör att jag börjar fundera över tystnadsplikten, eftersom han själv har varit i jobb. (pr. 9–10)

9 Men en gång så kom det ett brev från en lyssnare som hade reagerat med rädsla inför en minnesbild som jag hade tagit upp i min betraktelse. Jag hade talat om några äppelkvistar, som jag hade fått av en församlingsmedlem och det här var uppe i norra Ångermanland. Och det var kanske inte så vanligt med äppelträd, men jag hade tagit kvistarna från det här ansade trädet och så hade jag satt dem i en kruka med vatten. Och de hade ju blommat så de prydde verkligen sin plats i den här stora krukans. Men så visnade dom, kvar var bara skräp. Jag la dem i vedpannan och där försvann dom. Och det här hade jag berättat som en bild, i den här radioandakten. Och den här kvinnan hade lyssnat och mådde väldigt illa av den här bilden. Och det var väl något inom henne som på något vis smälte samman med det jag hade sagt och som fick henne att uppleva olust. Och hon kunde inte se att den här berättelsen skulle uppfattas som en symbol för någonting annat, utan hon reagerade med rädsla och ångest.

10 Och jag vart rörd. Jag hade en begravning för flera år sedan, som var mycket märklig och blev det. På tal om rökelse. Det var en ung kille 22 år, som hittades död på torget söder om Kungsträdgården, ner mot Karl XII:s staty, på grund av en överdos av någon form av narkotika. Han efterlämnade en liten grabb på två år och en ung hustru, hans farmor och syster och en faster var också med i Tensta kyrkan i Spånga i Tensta där jag var pastor och dom hade inte mycket pengar, så dom anlätade en fuskande begravningsbyrå, som inte behandlade grabbens kropp ordentligt. Och när dom kom in och ställde ner kistan så luktade det förruttnelse i hela kyrkan. Dom hade bara struntat i att ta hand om kroppen. En farbror till den här killen, familjen är ursprungligen från Uganda, gränsen mot Kongo-Kinshasa och den här farbrorn kom hitresande till honom som dog. Han var en anglikansk präst i New Jersey. Han och jag hade begravningsgudstjänsten ihop med vår kyrka och jag funderade hur ska vi göra. I vår kyrka då sen många år så var det en syrisk ortodoxförsamling som firade gudstjänst och dom hade massor med rökelse stående bakom ett hörn bara, och vi tänkte vi tar de här. Så vi använde rökelse innan vi lät folk komma in och det försvann, lukten, och dom var förvånade. "Va, har ni rökelse i gudstjänsten?" Vi har det ibland vid högtidliga tillfällen och nu passar det. Det var fullständigt naturligt.

Vidare finns det berättelser som är så privata att det går att fråga sig om de är lämpliga att ta med i en predikan. Finns det gränser för vilka samtalsämnen som hör hemma i en kyrka? Uttrycket under bältet-humor finns som är väldigt populärt t.ex. bland barn. Men det är ändå inte humor i de exempel som tas upp utan väldigt detaljerade tankar kring att sköta barn. Predikantens barn har bajsat ner sig på en resa. Predikanten påstår att det inte går att byta blöjan förrän de är framme och det har jag svårt att förstå. Från den berättelsen går predikantens tankar till Jesus, att han säkert också bajsade ner sig i krubban. Efter det kommer tankar kring Maria och förlossningen och de känslor som Josef kan ha upplevt kring sitt faderskap. Dyliga tankar tror jag är väldigt svåra att hitta. Även en annan predikant nämner blöjor. Det är en lång utläggning kring predikantens val av blöjor. Blöjornas olika egenskaper beskrivs. (pr. 1,6)

1 I somras så var det första gången som jag i mitt liv reste med barn. Och min dotter, då fem månader gammal, hade inte insett vad ordet blyg innebär. Hon log åt alla människor hon mötte och till och med personalen vid säkerhetskontrollen på Arlanda glömde bort sin professionalitet och log stort tillbaka.

Enda undantaget i den här lekfulla atmosfären var mannen som satt närmast mig till höger. Han var inte lika glad och anledningen till det var att min dotters blöja hade blivit fylld av någonting som spred en mindre god lukt. Och det fanns ingen möjlighet att byta den här blöjan under själva resan, så jag försökte få mitt barn att sitta still i mitt knä. Men varje gång hon böjde sig framåt för att le mot de andra passagerarna, så spreds ju en viss doft som gjorde att mannen bredvid mig försökte koncentrera sig på sina papper, men stördes gång på gång.

För om Gud verkligen blev människa i ett stall, då måste även Jesus ha bajsat på sig där i krubban. Även Jesus har skrikit av förtvivlan innan han fick bröstet och i mörkret där i stallet så måste Maria ha burit spåren i sin kropp av en smärtsam förlossning. Och Josef samtidigt kämpat med sin osäkerhet hur han skulle förhålla sig till allt detta och bli en bra pappa.

6 Och det här ordet uppsugningsförmåga. Det är ett härligt ord, tycker jag. Ett ord som jag kom i kontakt med för några år sedan när jag och min fru fick vårt första barn. Då kom vi i kontakt med olika produkter då ordet uppsugningsförmåga är viktigt. Bland annat tänker jag på blöjor. Och det finns ju olika slags blöjor, dels tygblöjor som vi försökte använda i början. Och så finns det engångsblöjor. Men om vi stannar ett tag vid tygblöjorna så finns det olika sorts material. Det finns frottétyg, det finns ulltyg och ett slags slätt bomullstyg. Alla har skiftande uppsugningsförmåga. När vi inte orkade tvätta tygblöjorna som vi försökte hålla oss till en början så gick vi över till engångsblöjor. Men de är varken bra för miljön eller plånboken men, enormt bra uppsugningsförmåga upptäckte vi.

För oss som föräldrar handlar det om att välja, skulle vi välja tygblöjorna med lite sämre uppsugningsförmåga eller engångsblöjorna, som hade bättre uppsugningsförmåga, men både var dyrare och sämre för miljön. För oss som föräldrar handlar det om att välja. På liknande sätt tänker jag det kan vara med tron.

Ytterligare passar starka ordval in här. En lärare har sett ett klotterplank med orden ”Ner med Gud i skiten”. Läraren är upprörd, men kollegan säger att det är väl det som hela Nya testamentet handlar om. Predikanten håller med. Ordet skit är eventuellt mer rikssvenskt och att det oftare används när något går dåligt än här. (pr. 3)

3 Jag läste om en lärare. Hon berättar om en kollega hon hade, som var på studiebesök, med sina elever här i Stockholm. När kollegan kom tillbaka till hemstaden och arbetet på måndagsmorgonen, så var hon mycket upprörd över ett klotterplank som hade funnits utanför Storkyrkan. Där nån med stora utmanande bokstäver hade skrivit: ”Ner med Gud i skiten.” Hon försökte lugna sin kollega med att det där var väl kanske inte så farligt. För egentligen är det väl det som hela Nya testamentet handlar om. Och jag vet inte om hennes lugnande ord gick hem. Men visst har hon väl rätt.

Ifall man delar med sig av egna tankar måste man fundera över vad de signalerar. Predikanten säger att denne inte ser fram emot att predika inför julen. Blir man som åhörare mer motiverad då och intresserad av vad som kommer att sägas? Ett annat exempel är då predikanten berättar att hon har tagit med rekvisita så åhörarna inte ska somna. Det låter också en aning tråkigt och hur tänker hon själv kring ämnet då? En annan predikant behandlar sina egna tankar kring Anden och hur hon upplever sin relation till den. (pr. 1–2)

1 Jag kan inte säga att jag har sett fram emot denna predikan just idag. Det är alltid svårt för mig att hitta kreativiteten som predikant eller gudstjänstledare inför julens gudstjänster.

1 Jag har tagit med den här för att ni inte ska somna under predikan. Ett köksförkläde. Många av er kommer att använda det under julen förmodar jag, om ni inte gästar någon annan. Köksförklädet går ut på att man inte ska bli nedsmutsad.

2 Nära, enkelt och kraftfullt. Det är ord som dyker upp inom mig när jag tänker på Anden. Genom Anden kan jag uppleva Gud, Guds närhet och kraft. Jag kan bli berörd och också utmanad.

Personliga erfarenheter som åhörarna kan känna igen sig i väcker engagemang. Predikanten säger att hon utantill kan de tyska prepositionerna. Jag hör även till den årgång som utantill fick lära sig tyska prepositioner. Kanske eleverna ännu idag gör det. Predikanten upplever att treenigheten är krånglig att förstå och säkert många andra också. Men slutsatsen är att den är viktig för att den handlar om livet. Det här resonemanget gör att predikanten känns mänsklig och att denne inte bara är i sin roll. (pr. 2–3)

2 An, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen. Är det någon mer än jag som kan rabbla tyska prepositioner? Som en så här välbekant gammal utantill läxa som man aldrig har glömt bort. An auf hinter. Man kan väcka en på natten.

När jag satt och läste det här idag, så slog det mig att *med* kanske inte ens är en preposition. Är det så illa? Jag är inte så jättebra på ordklasser. Jag är lite osäker.

3 När jag läste teologi, då tänkte jag väldigt mycket på treenigheten och ett tag så hade jag ett projekt, att jag skulle avskaffa treenigheten, för den var så förfärligt krånglig och varför skulle vi behöva den. Men ju mer jag försökte, ju mer jag läste, desto viktigare blev den för mig. För jag insåg att den inte handlar om en lära som jag ska bekänna mig till eller tro på, utan om liv.

Predikanten i predikan 5 har lyssnat på Mark Levensgood. Hon har sagt åt sina vänner att även lyssna på honom. Mark berättar om en kvinna som heter Lempi och predikanten tycker att hon var som en ängel, när hon hjälpte Mark. Vidare kommer det fram att predikanten anser att vi ska vara änglar i människogestalt. Gud kallar oss till att vara det. Lite senare kommer det fram att predikanten inte vill höra att djävulen finns på jorden. Det är starka motsatser som används. Predikantens pappa påpekade åt denne att våldet inte blir värre i vår värld. Som exempel på detta tog han upp Abels död och att 25 % av befolkningen dog. Våra attityder är otroligt viktiga. Negativa tankar har en tendens att ta över och man kan tycka att det var bättre förr. (pr. 5)

5 Mark Levensgood har delat tankar för dagen, kanske någon av er lyssnar på detta och hört detta tidigare. Men han hade en morgon några tankar för dagen, som jag har tvingat alla mina vänner att lyssna på sen dess, inte riktigt. Men jag tycker att det var så fantastiskt och nu för er som inte hört det så ska jag dela några. Och vill ni höra hans röst sen får ni gå hem och lyssna på honom.

... jag hör till de som tror på Guds änglar i andeväsen. Jag tror att dom finns för oss. Jag tror lika mycket att Gud kallar oss till att vara de här änglarna i människogestalt, som Lempi var, när vi ser att människor sitter i mörkret.

Det handlar om att djävulen finns på jorden och det där vill vi helst inte höra talas om, i alla fall inte jag. När jag har klasser på besök ifrån Södra latin här i kyrkan, så är det här en av frågorna som nästan alltid kommer. Hur kan det finnas en god Gud när det finns så mycket ondska i världen. Och ibland så tror jag att vi kan känna, att måste vi prata om det där igen, men om vi inte gör det, om vi inte gör det, vad är det som händer.

Min pappa sa en gång i en diskussion vi hade, när jag var ung, när jag tyckte att våldet eskalerade, det blir bara värre och värre. Då sade han tänk på Adam och Eva och Kain och Abel när Kain slog ihjäl Abel var det 25 % av jordens befolkning som dog. Det där var inte alldeles lätt att hantera, fast det ligger någonting i det. Därför att vi förleds ibland att tro att världen blir ondare och ondare och då måste vi räta på ryggen.

Personliga problem kommer även fram. Predikanten berättar att hon har haft yrsel och tom. synbortfall. Orsaken till det är stress och då kan hon inte sitta vid datorn och skriva. Det här gör att det är svårare att hålla predikan och hålla reda på pappren. Många är stressade idag och kan säkert relatera till olika symtom. När predikanten förklarar varför hon kommer av sig skulle jag tro att åhörarna blir mer accepterande, att de förstår att det inte beror på att hon inte har förberett sig tillräckligt. Predikanten vågar ta upp sina svagheter. Alternativet skulle ha varit att inte låtsas om det och då skulle antagligen åhörarna ha tänkt att idag var nog inte förberedelserna tillräckliga.
(pr. 5)

5 Den här veckan har varit en tuff vecka. Jag sitter ner för jag har yrsel och jag har också känt av synbortfall. Jag får det när jag är stressad. Det är därför jag bläddrar så förtvivlat mellan pappren. Jag kan inte sitta framför datorn och skriva.

En predikant tar upp att han har gift sig och varit på resa i Europa. I Rom hade paret bland annat varit och besökt katakomberna. Historiskt sett är det en viktig stad för kristendomen. Reseberättelser är svåra. Det är en balansgång för hur mycket man ska berätta. Det går att jämföra med när personer har varit på resa och vill sitta och visa fotografier och berätta om dem. Många gånger är det väl av ren artighet man sitter där och hummar med. Intressen varierar och speciellt i val av resor och aktiviteter kommer det fram. (pr. 6)

6 Jag och min fru gifte oss för några år sedan och då var vi på bröllopsresa som tog oss runt i Europa. Och då var vi bland annat till Rom. Den här magnifika

staden, som innehåller så mycket historia för mänskligheten och för kristenheten. Ett mål med den resan var att ta oss till katakomberna. Katakomberna var dom gångar och rum under marken dit dom kristna tog sin tillflykt under förföljelserna.

En 90-åring tankar om livet behandlas. Predikanten har läst om henne och det som hon minns speciellt bra är att ”Vad andra människor pratar om dig är deras problem.” Det här kan man även sätta i samband med att tänka positivt eller negativt. Det är lätt att kritisera andra, eller för all del, sig själv också. Man är misstänksam, avundsjuk eller skeptisk. Det andra som 90-åringen betonade var att räkningarna ska betalas i tid. I och med att konsumtionskulturen har ändrat mycket, från att strosa i fysiska butiker till snabb och enkel näthandel, kan det bli problem med räkningarna. Det är lätt att handla med några klick, ta förlängd betalningstid eller till exempel betala med någon betalningstjänst. Vissa räkningar kommer via e-post och det är lätt att glömma dem. Ute i Europa är tongångarna lite det samma, fast det handlar om hela länders ekonomi och stödpengar till dem för att klara av den ohållbara situationen. (pr. 7)

7 Jag läste vad en äldre kvinna, jag tror hon var i 90-årsåldern, hade samlat i ett antal viktiga insikter som hon hade gjort, som hon ville förmedla till yngre generationer. Och förutom vikten av att betala sina räkningar i tid så minns jag bara den här. Det var på engelska och då lät den så här: ”What other people talkes about you is their business.” Vad andra människor pratar om dig är deras problem.

Åhörarna får ta del av några tankar om förarbetet till predikan. Predikanten har gått på Skånegatan och Katarina kyrkogård. Där har det kommit tankar som lämpade sig för predikan och denne tackade Gud. Vidare ledde tankarna till att predikan då skulle ske med större trovärdighet. Texter i kyrkoåret nämns också. Det är lätt att välja att hoppa över svåra texter i Bibeln som man inte förstår, men de är ändå viktiga och man kanske själv kommer till nya insikter på samma gång. Predikanten berättar därefter om sin mormor och morfar som jobbade på åkern med sädeskärvar. (pr. 8)

8 Det låter som en politisk uppmaning, som jag har hört. Men det var inte riktigt det jag tänkte idag. Men alla ska med kan ändå bli kännetecknande för en tanke jag fick på Katarina kyrkogård. Det är inte så att jag skriver min predikan från Skånegatan och hit. Ibland kommer det tankar och så kan man tacka Gud lite extra, det var snällt nu vågar jag predika med lite större trovärdighet idag. Det är ju så att vi följer kyrkans årgång och det finns en vits i att inte hoppa över de svåra texterna även om dom står för saker som man har svårt att förstå. Men

minnet på kyrkogården var från 1968. Jag kommer ihåg det, för att jag hade. När man binder havrekärvar så blir det strån, som kan hamna i stövlarna och på en femåring är det inte speciellt trevligt. Därför kommer jag ihåg det här minnet tillsammans med mormor. Och hon band havreneker, som ni vet, man sätter ut till fåglarna ibland. Morfar var långt borta mormor gick efter och band för hand. Böjd i 90 graders vinkel. Det jag kommer ihåg var allt skulle med. Hon plockade strå för strå som låg vid sidan av. Det var inte fråga om att slösa, utan det handlade om att ta vara på alla strån. Och binda dom samman. Och det som var lite skönt det var att den tanken står lite i kontrast till Jesus idag som inte verkar vilja släppa in alla i Guds rike. Men jag kommer ihåg den bilden och dom var såningsmän och skördemän både i bildlig och i andlig bemärkelse. Att dom tillhörde Missionsförsamlingen, offrade och bad och så sjöng dom den här psalmen: "Gå, gå såningsman gå." Och jag kan aldrig höra den utan att tänka på det här minnet, hur noga mormor var att alla strån skulle tas tillvara.

Studier tas upp. När predikanten studerade teologi läste han Henric Schartaus predikningar som var väldigt långa. Speciellt för dem är att det var en lång inledning före själva predikotexten. En annan predikant gick på reallinjen matematisk gren. (pr. 9–10)

9 När, jag får jag väl säga för väldigt många år sen, var student på teologiska seminariet så läste jag flera av Henric Schartaus väldigt långa predikningar. Jag har några predikosamlingar av honom och det är ganska intressant att läsa dom här predikningarna, som var uppbyggda så att före läsningen av predikotexten så var det en väldigt lång inledning som förberedelse för textläsningen.

10. Och jag som gick i skolan på gamla tiden, reallinjen matematisk gren, tycker att det här är fint med oberoende vetenskapsmän som går Guds ärenden.

Sammanfattningsvis är predikanterna både privata och personliga i sina predikningar. I Gaardens undersökning¹¹⁵ kommer det fram att predikanten ska våga fungera på ett privat plan. Bland citaten finns också exempel som kan diskuteras därför att de ter sig som alltför privata. Offentlig amning är ännu lite tabubelagd i Finland, kan det vara därför exemplet med Maria och Jesusbarnet känns ordinärt. Eller är det ordvalet om att Jesus bajsar som får en att hicka till. Huovinen¹¹⁶ tar upp att predikanten inte får berätta vidare vad denne har hört i samtal om dessa inte har gett lov till det. En präst får höra mycket i sitt arbete och gränsen för var tystnadsplikten går kan vara hårfin.

---

¹¹⁵ Gaardens 2013b.

¹¹⁶Huovinen 2015, 301.

Dessutom ska man komma ihåg att fråga om lov, om man får använda det anförtrodda i andra sammanhang.

Ottensten & Johansson¹¹⁷ betonar att predikanten inte ska ta exempel från den egna familjen och speciellt inte barnen. Vidare säger författarna att predikan ska vara personlig, men inte privat. Phelps¹¹⁸ tar upp att han gärna använder sådant som har hänt på det personliga planet, men han sätter inte sig själv i centrum. Predikanterna berättade ganska mycket om barn och även egna barn. Äldre predikanter säger att ordet jag ska man inte använda för då talar man om sig själv. Predikanterna använde jag-form och ibland berättade de ganska ingående om sitt liv.

3.2 Samhällelig anknytning

Det nämns många orter och platser i predikningarna t.ex. Arlanda, London, Mikael Agricola-kyrkan, Syrien, Medborgarplatsen, Småland, Glasberga, Södertälje, Göteborg, Skånegatan, Ångermanland, Kungsträdgården, Spånga, Tensta, Uganda, Kongo-Kinshasa och New Jersey. Det kan kännas mer aktuellt och nära en själv när man hör orter som man känner till. Det ger signaler om att anknytningen till både åhörare och samtid är stark. En predikant berättar om när denne har varit på resa via Arlanda och London. Det är bekanta platser för många och lätt att känna igen sig i situationerna. En annan predikant promenerar till jobbet och då kan det komma nyttiga tankar som går att använda senare. Norra Ångermanland kommer fram i en annan predikan. Predikanten säger att det inte är så vanligt med äppelträd där. (pr. 1, 8,9)

1 Hon log åt alla människor hon mötte och till och med personalen vid säkerhetskontrollen på Arlanda glömde bort sin professionalitet och log stort tillbaka. Och hade vi haft med oss en bomb så hade det varit inga problem att smuggla in den bomben vid det tillfället. När vi sedan kommit till London och satte oss på tåget för en timmas resa västerut så upprepades samma sak i tågkupén.

8 Men alla ska med kan ändå bli kännetecknande för en tanke jag fick på Katarina kyrkogård. Det är inte så att jag skriver min predikan från Skånegatan och hit.

---

¹¹⁷ Ottensten & Johansson, 2010, 91–93.

¹¹⁸ Phelps, 2013.

9 Jag hade talat om några äppelkvistar, som jag hade fått av en församlingsmedlem och det här var uppe i norra Ångermanland. Och det var kanske inte så vanligt med äppelträd, men jag hade tagit kvistarna från det här ansade trädet och så hade jag satt dem i en kruka med vatten. Och de hade ju blommat så de prydde verkligen sin plats i den här stora krukans.

Radio nämns i och med att predikanten har lyssnat på Mark Levensgood. Han torde vara bekant för många och då blir det ett aktuellt ämne. När predikanten talar om en kyrka så vet hon inte det exakta namnet utan får hjälp från församlingen. Vidare nämns exempel på när kyrkan tar emot skolklasser och vilka sorts frågor som brukar dyka upp. (pr. 5)

5 Mark Levensgood har delat tankar för dagen, kanske någon av er lyssnar på detta och hört detta tidigare.

5 Han berättar om att han kommer som barn till Finland och han pratar inte finska. Hans mamma vill att dom ska gå i en parklek som finns vid en kyrka som heter Mikael Agri nu kommer jag inte riktigt ihåg namnet. Det kanske finns någon som vet vad den kyrkan heter. Mikael Agricola den kyrkan finns där.

5 När jag har klasser på besök ifrån Södra latin här i kyrkan, så är det här en av frågorna som nästan alltid kommer. Hur kan det finnas en god Gud när det finns så mycket ondska i världen...

Predikanten tar upp att i hela världen hjälper miljoner människor andra människor. Många tusen hjälparbetare finns ute i världen. I nyheterna är det inte allt det goda som får utrymme, utan det är sensationerna. Med tanke på media nämns att googla, nyheter i mobilen och att journalisterna jobbar för att få nyheter sålda. Det är inte det goda som får utrymme, utan det är de som har en skrämmande effekt. Det har varit en tsunami i Indonesien och det är drygt tusen människor som hittats döda. I 34 minuter fanns det en tsunamivarning utfärdad, men människorna fortsatte med sina aktiviteter. Kan det ha varit så att det finns så mycket faror och varningar att vi blir avtrubbade och inte tar till oss det väsentliga? Denna händelse sliter säkert upp många minnen från den förra tsunamin år 2004. Posttraumatiskt stressyndrom kan säkert förekomma hos både offer, anhöriga och räddningspersonal. (pr. 5)

5 Det är det som Bob Hansson säger. Vi har tagit oss hit trots allt det här och varje dag så hjälper miljoner människor andra människor. Varje dag blir någon tårögd av tacksamhet. Varje dag jobbar tusen och åter tusen hjälparbetare över hela världen, med sina uppdrag, att göra världen lite bättre. När han skrev det här så googlade Bob Hansson på "Hur många hjälparbetare det finns i världen".

Den första artikeln som kommer upp: "En hjälparbetare har dödats där och där". Och så skrev han så här: Vi har föredragit dom här berättelserna som skrämmer oss. Och det är ett aber. Det är faktiskt fler människor som lägger ner en peng i dom här muggarna, som romarna har, än som spottar på dem. Det är fler. Ingen någonsin ska få spotta på dem. Det är inte det, det handlar om. Ondskan är så ovanlig att det blir en nyhet. Då vill vi protestera. Den är inte ovanlig. Vi får in hela världen i våra vardagsrum, i vår mobil på ett helt annat sätt än förr i tiden. Godheten är vanlig, godheten får inga nyheter. Nä, det är inga journalister som riskerar allt för att gräva fram godheterna. Nån tror jag det finns. Det där jobbet måste vi sköta själva, skriver Bob.

Predikanten nämner att hon har sprungit på en väninna vid Medborgarplatsen. I dag hinner inte många umgås socialt. Man är trött efter arbetsdagen, har barn som ska skjutsas till olika aktiviteter eller egna intressen som man sätter tid på. Det är nästan att man måste boka in en tid för att hinna umgås med vänner. Det är inte heller vanligt att man bara går in och hälsar på någon annan utan att komma överens på förhand. Det är många som är nära att bli utmattade, de kan inte ens boka in tider p.g.a. stressfaktorn. Mobilen är på ljudlös för att även ringsignalen stressar. Å andra sidan finns det motsatsen. Det är många människor som är ensamma pga. att det är lätt att flytta till annan ort. Släkt och vänner söker jobb eller hittar kärleken långt borta. När man är ensam kan man vara rädd för inbrott eller andra våldsamheter. Sommarstugor har inbrottsvågor, men då är det oftast ingen på plats. Om man räknar sociala medier till att umgås kanske siffrorna blir annorlunda. Facebook, Twitter och Instagram ger med stor sannolikhet uppmärksamhet och bekräftelse. De kan dock leda till ohälsa om jämförelser görs och de andra verkar ha hittat det lyckliga livet och glamouren. (pr. 5)

5 En av dem heter Kristina, som jag inte har träffat på flera år, och just den här veckan springer jag på henne nere på Medborgarplatsen och så står vi där och pratar.

5 Hon har en sommarstuga i Småland och när hon är där själv så säger människor ibland, "Men är du inte rädd när du är där själv?"

Predikanten nämner hur de jobbar, till exempel att de reser runt i landet och talar om kallelse. Man kan bygga hus på olika sätt och detta kommer fram när attityden till Guds ord diskuteras. Fuskbyggen sker. Det ska gå snabbt och vara billigt. Offerter tas och de billigaste vinner. Speciellt byggnader som hör till städer eller kommuner verkar vara tickande bomber. I samma predikan behandlas var man kan få ta del av Guds ord.

Det kan vara i gudstjänsten, på radio, i böcker eller på tv. Även i mötet med andra människor kan det komma fram. (pr. 6)

6 Då brukar vi elever få åka runt i Sveriges rike och prata kallelse och då handlar det inte bara om att vi blir kallade till diakon eller pastor, utan en kallelse i största allmänhet för oss kristna. Att följa efter dom ord vi har hört genom våra liv av tro, som har grabbat tag i oss och som kan få oss att vandra med Gud.

6 Den här liknelsen den tycker jag jämför två stycken byggnadsarbetare. En som tar sig tiden och kraften att lägga an en stabil grund till sitt hus och en annan som går genvägar och hoppar över den nödvändiga grunden för att snabbt uppnå ett resultat. Till en början syns inte någon jättestor skillnad mellan dom här två konstruktionerna, men trots likheten så visar sig det ena av de här husen vara fullständigt värdelöst efter ett tag och fullständigt opålitligt. Dom här två arbetarna representerar två möjliga men olika inställningar till den som hör Jesus ord.

6 Vi kan lyssna till dem i en gudstjänst som idag, i predikan, bön, textläsning. Ibland så sjunger vi dom, ibland så tänker vi på dem och vi försöker förhoppningsvis handla efter dem, när Gud kallar oss på olika vägar genom livet. Men hur lägger vi då an vår grund utifrån dom här orden? Dom här Guds orden eller upplevelserna som vi hör. Gud når oss så gör han det i olika situationer. Ibland så är vi här, som nu i en gudstjänst. Ibland så sitter vi hemma och lyssnar på radion. Det går olika bra program då man ibland kan få ett Guds ord. Ibland så kanske vi hör någon sång hemma eller vi kanske läser någon bok. Inte så sällan når Guds ord oss i mötet med andra människor. Antingen kan vi låta orden sjunka till botten i oss eller så fladdrar det lite grann vid ytan, blåser bort när det kommer en vindpust i våra liv.

Nedan kommer exempel på samhällets orättvisor. Det ska byggas ett boende för personer med specialbehov och grannarna vill inte ha dem där. Det här får man ta del av med jämna mellanrum och vad som ligger bakom kan man spekulera i. Kan det vara okunskap, rädsla eller rädsla för förändring? I predikan nämns också en kille i rullstol som inte får komma in i en klädaffär. (pr. 7)

7 I somras, inför planerna på ett LSS-hem för människor som behöver särskilt stöd skulle byggas i Glasberga i Södertälje, så protesterade flera av grannarna och påpekade att dom hade satsat alla sina pengar och sin framtid i sina boenden och dom skulle inte ha valt Glasberga om dom vetat om att dessa människor, människor med autism, aspergers, Downs syndrom, skulle komma och flytta in och bo och vara en del av deras gemenskap. "Vi tar inte emot sådana här." Det var orden som en ung pojke som satt i rullstol, möttes av i dörren i en butik i Göteborg i somras, när hans syster skulle gå in och handla kläder och han fick inte följa med in.

Det är skillnad mellan religioner. Det förekommer t.ex. utantilläsning och att mer eller mindre rabbla främmande ord som ingen förklaring ges till. Ändå är mottagaren övertygad och försvarar innehållet. Det är svårt att föra en diskussion som inte väcker starka känslor och olika sorts argument är även svåra att lyfta fram. Konflikter blir större och krig är ett resultat då meningsskiljaktigheterna har blivit oöverkomliga. När människor flyttar till andra kulturer där andra religioner är starkare kan det bli svårt att förhålla sig till olika seder och traditioner. Även inom familjen kan det bli konflikter t.ex. hedersmord. Gruppsytrycket lever vidare och i en predikan hör man hur det kan påverka oss. Mitt i allt gör vi och säger vi sådant som vi egentligen inte vill göra. Det här är också många gånger orsaken bakom mobbningen. Makt nämns, det är svårare att manipulera andra människor, om man i sitt liv har ett kärleksfullt sätt. (pr. 9–10)

9 För man kan läsa väldigt mycket intressant religiös litteratur men det talar om någonting som bara finns som ett läsbart material, men man har själv ingen erfarenhet av det. Och ändå så kan man ryka i luven på varandra, därför att man ser saker olika. Det andra det är att man kan se det enbart som system med krav och tvång och ena sidan eller något som är öppenhet för växande förändring och skeende.

9 Ibland så kan man känna sig tvingad att i ett samtal uttala sig på ett sätt som inte bryter kretsens eller gruppens mönster och därför kan det vara så att man hör sig säga saker som man egentligen inte lever för, lever av, lever med.

Det märker man att Jesus tydliggör på många sätt. Inom religionspsykologin söker man att om möjligt förstå den religiösa erfarenheten som ja, vi kan kalla det för den vanliga psykologin. Man har formulerat många olika förklaringsmodeller men vi ska inte ta upp allesammans här, bara säga att en del forskare tycker sig se att kristen tro och erfarenhet rör sig mellan två poler.

10 Makten fruktar och är rädd för ljus och kärlek. Därför då blir man indragen med hela sitt liv och omformas av kärlek och ljus och då fungerar det ju inte att manipulera, att lägga under sig andra människors liv. Ett hopp som ligger utanför dom här männens, Herodes ja hela strukturens kontroll, är ju ett hot. Frälsaren, att bli indragen i Guds verk, ljus och kärlek blir ett hot därför att man inte kan kontrollera framtiden och andra människor.

Kyrkan har fått en stor roll med tanke på flyktingarbetet. Rubriker har skapats i medierna och åsikterna är starka, t.ex. med tanke på papperslösa och deras rättigheter och skyldigheter. Församlingarna hjälpte till när det kom stora vågor med flyktingar för ca ett år sedan. Även efter att flyktingar inte har fått uppehållstillstånd har församlingarna hjälpt till.

Inom politiken är det starka vindar också och högern har fått en plats. När olika kulturer möts kan det bli konflikter då olika traditioner möts. Det kan handla om kläder, matvanor och högtider. Några länder förbjuder vissa klädesplagg. För tillfället kommer det mycket illegala flyktingar in i Europa och vissa vill hjälpa och andra vill stänga ute. Det råder krig ute i världen och det är en svår fråga för hur man bäst hjälper till. Tiggare på gatorna finns det åsikter om. Vissa hävdar att man inte ska ge tiggarna pengar för att det inte är personerna själva som får dem, utan i värsta fall någon människosmugglare eller hallick. Vissa av tiggarna kan ha ett nästan aggressivt tillvägagångssätt och folk kan bli rädda för dem. Även flyktingar kan vara intresserade av gudstjänsten. Ifall de kommer till kyrkan förstår de då vad gudstjänsten handlar om? Tar predikanten ställning till eller på annat sätt behandlar flyktingar och andra kulturer i predikan?

Det finns några exempel bland predikningarna. Politiken tas upp och det parti som vill stänga ute folk och som säger att det inte är allas rättigheter att få höra till. I samma predikan nämns även att det byggs nya murar ute i världen för att stänga ute människor. Detta kan man jämföra med att det är ca 20 år sedan Berlinmuren revs. Ska samma misstag upprepas igen? (pr. 3)

3 Det finns ett parti i Sverige som växer sig allt starkare och som tydligt säger nej till detta som Jesus med hela sitt liv vittnar om, att alla har rätt att höra till. Är det så självklart? Vi firar i Europa att en mur föll för 20 år sedan och vi har all anledning att fira. Men vi har också all anledning att uppmärksamma att i andra delar av världen byggs nya murar upp för att hålla människor utanför.

Kriget i Syrien tas upp. Med tanke på att vi når hela världen via all tillgänglig teknik blir kvoten fylld av hemska, sorgliga, orättvisa och kriminella handlingar. Det känns ibland som att vi måste fungera med tefloneffekt på. Med det menar jag att man ser bilden, men den får inte ta fäste inom oss. Man kan också se på alla nyheter och dra slutsatsen att vi vänjer oss och nyheterna får inte lika stor uppmärksamhet längre. Predikanten säger att vi ska be om Guds beskydd för att inte gå sönder av alla sorgliga nyheter. (pr. 5)

5 Jag menar det är väl lätt att konstatera, att vi vänjer oss med bilderna från Syrien. Och ibland så kanske vi måste be om Guds beskydd för att inte gå sönder. För skulle vi ta till oss det så kvävs vi ju av sorgen.

Tiggare nämns, i det här fallet romerna, som sitter med muggar och vill få en slant. I tidningarna har det stått om hur man ska göra med dem, t.ex. ska man se dem i ögonen eller ignorera dem. Vidare om det är bra att ge dem pengar eller inte. Förutom de som tigger om pengar finns det även blomförsäljare som kan vara påträngande. Musikanter på gatorna kan man eventuellt även sätta i samma grupp. Predikanten säger att det är fler som ger tiggarna pengar än de som spottar på dem. Det var en oväntad jämförelse. Vidare att ingen ska få spotta på dem. (pr. 5)

5 Det är faktiskt fler människor som lägger ner en peng i dom här muggarna, som romerna har, än som spottar på dem. Det är fler. Ingen någonsin ska få spotta på dem. Det är inte det, det handlar om.

Traditioner kring klädsel behandlas. I och med att folk från olika länder träffas kan det skapa konflikter kring klädsel. Det nämns i predikan att folk till och med har försökt slita bort slöjor från kvinnor. I vissa länder har man förbjudit vissa klädesplagg och debatten har varit hård. Ibland räcker det med fel utseende, som predikanten också tar upp, för att bli påhoppad. Ibland är det fel språk på fel plats som leder till misshandel. Orsaken till det här kan man fundera över. Är det för att vi är rädda för det okända? Har vi dålig självkänsla och tycker att vi inte räcker till själva? Är vi avundsjuka och tycker att de har det mycket bättre? Upplevs systemet som orättvist och väcker negativa tankar? Integration är a och o samt att vi jobbar med attityderna. I samma predikan tas Jesu missionsbefallning upp, att alla människor har rätt att få höra om Gud och välja hans väg. Läroböcker i skolan kommenteras även med, att de inte för länge sedan hade ålderdomliga texter. (pr. 7)

7 Ett antal kvinnor i vårt land, som blir utsatta för att människor försöker slita av dem deras slöjor eller hijab, för att dom har fel religion eller fel utseende eller till och med att: "Du som ser så svensk ut ska väl inte klä dig på det sättet." Du passar inte in i vår gemenskap.

7 När vi läser Jesu missionsbefallning. "Gå ut i världen", så tror vi att en ny ideologi har sett dagens ljus. Nu ska den spridas till alla. Tills alla är övertygade om sanningen i den, men Jesus säger faktiskt inte: Gör alla folk till mina lärjungar. Han säger i grundtexten, gör människor i alla folk, nationer till mina lärjungar. Det var det verkligt nya. Att människor i andra länder med annan religiös bakgrund, andra språk och sedvänjor, kan gå den nya väg som Jesus anvisat, ett annat sätt att leva. Det var vad det handlade om. En jordisk praktik som rörde allt. Befrielse från att gå förbi vissa affärer, undvika vissa kvarter, hysa föreställningen om dom andra främlingarna eller övriga religioner, som det stod

i svenska läroböcker för bara ett par decennier sen. Den universella svindeln infinner sig.

Predikanten berättar att denne läst om en afrikansk kille som har tagit överdos i Stockholm. Tonen är nedlåtande och journalisten har skrivit ut att det var en afrikansk kille. Förstås en överdos låter även negativt. Det verkar som om journalisten vill förringa det skedda och att man inte ska behöva bry sig om händelsen. I samma predikan kommer det även fram att folks attityder kan vara dåliga med tanke på flyktingarna. (pr. 10)

10 Jag läste ett tag senare: En afrikansk kille, förstås överdos mitt i Stockholm, förstås i en sån ton, det här var ingenting att ta hänsyn till. Han var verkligen nere och sen så den här rökelsen ingår i Guds närvaro till och med lyfter upp våra liv oberoende av bakgrund, oberoende av den här överdosen av narkotika eller nåt så fanns den här killen mitt i kyrkan och ingen av oss kände den här doften och jag tyckte när jag satt med den här texten.

10 Nu är det andra som på något sätt behöver hjälp med att Gud får ta hand om och avvisa dåliga förslag av politisk natur i flyktingfrågan. I många attityder som folk har, när flyktingar behöver plats och rum. Gud tycks använda sig av olika metoder för att få bort mygel, dålig verksamhet och stå på livets sida. Ibland så är det, kan man gott säga kämpande människor som vise männen och många i vår värld. Att ta hand om stötta flyktingar och ibland är det nog så att själva tecknen hjälper oss att se Gud och doft av Gud som Maria och Josef och Jesusbarnet fick göra.

3.3 Åhöraranknytning

3.3.1. Frågor

Genom att ta med åhörarna och sätta fokus på dem känner åhörarna sig sannolikt mer delaktiga. De frågor som förekommer i materialet handlar även om helt andra saker än teologiska ämnen, t.ex. tyska prepositioner. Upprepningar förekommer i frågorna, ibland med lite olika formuleringar. Ett exempel är när predikanten noga beskriver hur det ser ut rent konkret och vill att medlemmarna ska få en bild av situationen i sitt huvud. Det här sättet gör antagligen att åhörarna blir mer alerta när det kräver en egen tankeprocess. (pr.2)

2 Är det någon mer än jag som kan rabbla tyska prepositioner?

2 Kan ni försöka se det framför er? Om man säger att det här är altaret. Där skulle vattnet ösas. Den här ceremonin pågår. Vattnet kommer från en källa utanför stadsmuren och leds i vattenledningar, som går in i Silaudammen. Dit går man och hämtar vattnet till templet, bär fram det till altaret, där prästerna sist öser vattnet över det heliga. Det här pågår och människorna finns där i templet. Kan ni se det framför er lite grann?

Frågor som tangerar specifika teologiska frågor finns. Frågan om att Gud är treenig är svår. Predikan går snabbt vidare, man måste antagligen ta itu med frågan vid ett senare tillfälle, om man inte ska gå miste om fortsättningen på predikan. Betydelsen av *Hosianna* kommenteras. Predikanten påminner om att det inte är *Hurra* folket ropar utan *Hosianna*. Min personliga erfarenhet är att speciellt barnen tycker att det är ett intressant ord och att folket ropar på det sättet. När predikanten talar om uppståndelsen frågar hon om åhörarna tror på den. Även det att folk kan gå på gatan och ropa att Jesus är uppstånden tar denne upp. Dylika ämnen kan i bästa fall väcka diskussioner efteråt och de får då även en social funktion. (pr. 3–4)

3 Är det den sanningen som är så provocerande att vi vill tysta den? Att man ville tysta den då för 2000 år sedan, men också idag. Har ni tänkt på det här med treenigheten Gud som Fader, Son och Ande?

3 Vad kan jag avstå från för att ge plats för andra i gemenskapen? *Hosianna*, *Hosianna*! Vad är det dom ropar egentligen, när dom ropar *Hosianna*? Det är inte hurra utan *Hosianna*, det kan vara värt att påminna om.

4 Hur kan vi förstå detta märkliga med uppståndelsen? Det är ju helt ofattbart egentligen. Det tycks vara en ständig nyhet för oss. Om jag skulle gå på stan och skrika Jesus är uppstånden, så undrar jag vad reaktionerna skulle bli. Kanske skulle någon säga det är väl ingen nyhet. Tror du på det? Tror du på det?

På ett ställe kommer väldigt många frågor nära varandra. Texten börjar kännas provocerande eller påträngande. (pr. 3)

3 Har ni tänkt på att i den gemenskapen finns bara ett vi? Har ni tänkt på det? I Gud så finns det bara ett vi. Inget vi och så dom. Och det är i detta vi som Gud vill dra in alla människor i. Är det så utmanande då? Det är väl rätt självklart eller hur? Men vill vi vara vi med alla människor? Som Jesus var.

Predikanten funderar på om det finns en kyrktupp på taket i kyrkan där de befinner sig. Dylika frågor kan bidra till att åhörarna får upp ögonen för detaljer i kyrkorummet.

Det är här och nu som gäller. Det finns mycket konst att ta till sig. Men det kan även finnas konst som kan väcka anstöt. Som exempel ett stort krucifix, där Jesus hänger på korset alldeles blodig med spikar i fötter och händer och törnen kring huvudet. Predikanten frågar om vi vill ha en Gud i ögonhöjd. Det kan leda till att vi börjar tänka på våra synder och kommer i kontakt med dem. Det kan också leda till att vi börjar leva ett bättre liv. Frågan om alla ska få vara med och om det är självklart behandlas. Redan bland små barn är det ett problem. Det finns mobbningsförebyggande program på daghem och skolor och samarbetsövningar används. Ändå är det lätt att det blir vi och dom. (pr. 6,3)

6 Jag tänkte inte på det idag när jag gick hit, om det finns en kyrktupp på taket på den här kyrkan. Är det så?

3 Men vill vi ha en Gud i ögonhöjd?

3 Det finns ett parti i Sverige som växer sig allt starkare och som tydligt säger nej till detta som Jesus med hela sitt liv vittnar om, att alla har rätt att höra till. Är det så självklart?

Upprepningar används, predikanten vill att åhörarna ska tänka ut en lösning för hur vi ska leva i det goda. Hon ställer frågan igen och väntar sig ett svar där direkt på platsen. Slutsatsen blir ja och således lyckades frågan. Med tanke på akustiken kan det vara svårt att höra vad åhörarna säger i kyrkan, men enkla ja och nej frågor går säkert bra att tolka. En predikant formulerar en fråga som ska leda till att åhörarna tänker framåt och att frågan ska få en betydelse. Senare frågas om de minns vad som hände innan påsken? Det här leder till att åhörarna får uppmärksamhet. Därefter kommer frågan ”Men vad hände sen?” Det kan man kalla cliffhanger om svaret skulle dröja, eller på svenska spänningsstegrare. I vilket fall får det förhoppningsvis igång någon aktivitet hos åhörarna. Åhöraranknytningen blir stark när predikanten frågar i du-form två gånger. (pr.5–7)

5 Men hur gör vi då? Hur gör vi för att hitta dom här vägarna i att både kunna se och göra och att leva och att se det goda.

5 Någon av er kanske har hört den.” Änglar finns, de är svåra att se, det är sällan de syns. Jag tror de bor i Vilhelmina.” Har ni hört den? Nån som hört den? Ja, några.

6 Men hur lägger vi då an vår grund utifrån dom här orden?

6 Och kanske känner du igen dig i den här berättelsen, att du har vandrat med Jesus en lång tid och börjat förstå eller har förstått att Jesus är Guds son. Och han säger jag vet vem du är Jesus och senare i berättelsen, strax innan påsken, bedyrar han om än alla andra sviker dig så ska jag inte svika dig Jesus, aldrig. Och han ger honom de dyrbara löftena. Men strax innan påsken, kommer ni ihåg vad som hände då i berättelsen?

6. Men vad hände sen? Jo, vi får lägga märke till hur Petrus blir upprättad.

7 Om du fick välja mellan att ligga till bords och bli betjänad eller vara den som tjänade den som ligger till bords. Vem skulle du vilja vara? Nä, vi behöver inte skämmas om vi skulle svara den som ligger till bords och blir betjänad, för det gjorde några av Jesus lärjungar. Ja, dom bråkade till och med om vem inte som är störst utan vem som skulle anses som störst. Tänkte ni på det? Inte vem är störst utan vem tror ni anses vara störst, det vill säga vad andra skulle tycka och tänka om dom.

Som avslutning kan man säga att vid ett flertal tillfällen ställer predikanten frågor till åhörarna som har att göra med nuet. Dylika frågor utmanar åhörarna att vara i en slags dialog.

3.3.2. Tilltal

Det finns många exempel på hur predikanten tar med åhörarna genom att använda olika pronomen som vi, ni, vår och oss. Det är dels i den aktuella situationen, vad som ska göras i gudstjänsten och dels med anknytning till berättelser från Bibeln. Några gånger när ordet *ni* används förväntar sig predikanten att åhörarna ska känna till något fenomen. Men om man inte gör det, kan en känsla av utanförskap dyka upp eller att självförtroendet får sig en törn? Det är svårt att veta på vilken nivå åhörarna befinner sig. Ordet *du* eller *dig* är mera utpekande och individuellt än *ni*. Orden *man* eller *nån* är vaga och det gör att de känns aningen distansnerande.

Predikanten tar upp att det är fantastiskt att hålla i ett barn i sina armar. Det väcker värme och glädje. Det här gäller dock inte alla. Det finns många som frivilligt har valt att inte skaffa barn av en eller annan orsak. Det kan vara att de tycker världen är för grym eller att det redan finns för många barn som kan adopteras. Det kan också vara ekonomin. Det är dyrt med barn och ju äldre de blir desto dyrare. Ansvarer kan också

kännas överväldigande. Om man har svårt att orka med sig själv kan det bli svårt. Man kan inte prioritera sig själv så ofta. Uttalandet av predikanten kan också väcka känslor hos ofrivilligt barnlösa. Barn nämns ofta i diskussioner och det finns en risk för att barnlösa tycker att det blir för mycket prat eller tjat om just barn. Man kan konstatera att tilltal ibland inte träffar eller träffar på ett önskat sätt. (pr. 1)

tilltalet inte träffar eller träffar på ett önskat sätt.

1 Att hålla ett barn i sina armar är ju fantastiskt. Det är något som väcker både värme och glädje. Och vem kan stå emot ett barns leende. Men den glädjen är ju väldigt efterlängtd. Jag tror det är därför vi tycker så väldigt mycket om julen också, därför att det är så härligt att få vara lite barnslig.

Tidigare skulle man undvika att använda ordet *jag*, men nu verkar det passa bra in i kontexten att använda det. Predikanten funderar över julen i ett exempel. I ett annat exempel tänker predikanten, att det är svårt för människor idag att förstå Jesus som gudomlig. Förr i tiden var det vanligt med olika gudar och gudomliga krafter så det var lättare att ta till sig. Predikanten beskriver senare hur denne tolkar hälsningar från Gud via t.ex. pulsen. Med ett dylikt exempel kan åhörarna tolka livets pulsslag symboliskt. (pr. 1–2)

1 Men vad jag funderar på är om man kan vara trött på julens gullighet och allt krims krams och ändå få vara glad över julens budskap.

1 I vår tid så tror jag att många av oss har svårt att ta till sig Jesu gudomliga sidor.

2 Men andning, puls och andetag, det talar ett språk som slår an hos mig. Jag kan lägga två fingrar på min handled och leta reda på pulsen. Så kan jag tänka för varje slag, som jag känner, att det är en hälsning från Gud, som liksom viskar till mig: "Känn ingen oro. Jag finns hos dig. Var inte rädd. Jag håller dig vid liv." Jag andas. Min kropp syresätts. Jag andas. Min själ inspireras. Jag andas mitt liv i Gud.

Många tilltalsord används på ett ställe. Vi, mitt, han, ditt, vår, vårt, hans och jag på bara några meningar. Budskapet går ut på att man funderar på sig själv, men också alla andra. (pr. 3)

3 Vågar vi tro det, att vi har en Gud i ögonhöjd som delar mitt liv till det yttersta. Ja, till det yttersta, som segrar när han rider, som lider för att dela mitt och ditt lidande, vår sorg men också vårt misslyckande. När vi tror att det inte finns någon väg tillbaka, bara fördömandet. Vågar vi tro att i hans rike, i Guds rike,

där har jag en plats trots allt. Men inte bara jag. Inte bara jag utan också alla andra.

3 För tänk om det är så när jag möter sanningen om mitt liv i mötet med Jesus, då får det mig att våga möta andra, utan att behöva vara rädd, utan att behöva slå vakt om mitt eget, utan att bygga murar som håller andra ute.

Predikanten tar som exempel att om denne skulle gå ut på gatan och skrika om Jesus och vilka reaktioner det skulle få. I filmer finns det dylika situationer. Ett råd som predikanten ger är att man ska se på saker från motsatt synvinkel ibland, för att få nya perspektiv. Det är mest vi som används. (pr. 4–5)

4 Om jag skulle gå på stan och skrika Jesus är uppstånden så undrar jag vad reaktionerna skulle bli. Kanske skulle någon säga det är väl ingen nyhet.

5 Jag menar det är väl lätt att konstatera att vi vänjer oss med bilderna från Syrien och ibland så kanske vi måste be om Guds beskydd för att inte gå sönder. För skulle vi ta till oss det så kvävs vi ju av sorgen. Men hur gör vi då? Hur gör vi för att hitta dom här vägarna i att både kunna se och göra och att leva och att se det goda. Jag tror att det är viktigt att se tvärtom ibland, att konstatera att detta är så och det finns och vi vill göra något men det är också som Bob Hansson har skrivit.

Nedan kommer användningen av *du* och böjningsformerna till det. Anden beskrivs som "en fontän i ditt inre". Bildspråk gör att man eventuellt tänker till. Predikanten ställer direkta frågor som upprepas, "Tror du på det?" Det förekommer också uppmaningar: "Du ska ta makten över din blick", "Du ska se åt det håll du vill se" och "Du ska ge åt dig själv det du behöver för att orka." Formen du gör att man eventuellt lättare tar åt sig och följer uppmaningarna. Predikanten lyfter fram de lyssnare som är där första gången. Det är bra att de får uppmärksamhet. Det är två grupper som lyfts fram. Elever tas upp och budskapet är att du ska jobba för att få ett bra betyg. Den andra gruppen är de som är i arbetslivet, ifall du jobbar bra får du en bra lön. Det här kan väcka kritiska tankar i och med att det finns branscher där lönen är låg oberoende hur bra man jobbar. Ogenomtänkta exempel kan leda till problem. Närvårdare med olika inriktningar är de som ofta nämns. Det är mycket ansvar och många bollar i luften. Ifall de förutom de obligatoriska uppgifterna hinner vara glada och umgås med t.ex. dagisbarnen eller de äldre som klarar av att bo hemma, kan de få lite uppmuntran och en klapp på axeln, men lönen är bestämd. Vidare de som aktivt söker jobb, men

av någon anledning inte lyckas kan känna sig obekväma i situationen. Pengar är inte allt, huvudsaken att man trivs, brukar ett talesätt lyda. (pr. 2–8)

2 En fontän i ditt inre, såpbubblor, är olika bilder som vi har använt idag om anden och andens liv.

4 Tror du på det? Tror du på det? I sådana fall är det en nyhet.

5 Ta makten över din blick. Se åt det håll du behöver se. Ge dig det du behöver för att orka.

6 Och om du är här för första gången, så får du höra och jag läser den.

8 För dig som går i skolan, så handlar det kanske om att jobba för att få ett gott betyg. För dig som står mitt i arbetslivet, handlar det kanske om att jobba bra och få en bra lön.

Nån, eller *någon*, används. Predikanten säger på vilken sida texten finns, ifall någon vill följa med. Det är bra att chansen ges. Det kan vara lättare att lyssna om man även ser texten på samma gång. Det har börjat användas formulär med de viktigaste texterna och det bidrar till att gudstjänsten blir mer tillgänglig och konkret. Det är inte mycket av det som vi hör som stannar kvar i minnet. I de andra exemplen där någon används vet man inte vem som har gjort den handling som innehållet syftar på. Det är någon som har uttalarat sig om Anden och någon som har klottat fula ord om Gud. Det nämns att det finns någon journalist som väljer att skriva om goda nyheter också. Predikanten frågar av åhörarna om någon har hört det som predikanten talar om. Användningen av *nån* kan vara ett sätt att ge röster utifrån en obestämd form, okända röster. (pr. 2–7)

2 *Nån* har sagt att det egentligen borde ha stått som en fontän i vårt inre.

3 Där *nån* med stora utmanande bokstäver hade skrivit: "Ner med Gud i skiten."

5 Nä, det är inga journalister som riskerar allt för att gräva fram godheterna. *Nån* tror jag det finns. Det där jobbet måste vi sköta själva, skriver Bob."

5 Har ni hört den? *Nån* som hört den?

7 Enigheten i Kristus är rubriken över dagens texter och evangelietexten finns på sidan 1659 om *nån* vill följa med i den.

Ordet *man* är ett ord som skribenter lätt tar till. Det finns i några exempel. Ifall ordet jag används anger det tydligt vem som menas. Ordet du är väldigt direkt menat åt mottagaren. Ordet vi eller ni bildar grupper som man själv hör till eller står utanför. Det går att byta ut ordet man mot vi och se om det blir någon skillnad. Nedan följer

några exempel. Det går bra att byta ut samtliga man till vi förutom på två ställen. Det är när predikanten tar upp något historiskt om Jesus. (pr. 1,3)

1 Men vad jag funderar på är om man kan vara trött på julens gullighet och allt krims krams och ändå få vara glad över julens budskap.

1 Men det passar så bra in i historien, man måste få överdriva lite.

1 Om man jämför de andra bibelböckerna så kan man till exempel se att evangelisten Markus inte alls är intresserad av Jesu födelse.

1 Köksförklädet går ut på att man inte ska bli nedsmutsad. Så såg man också Jesu medmänsklighet. Och nu sa jag ett kodord här som fick musikerna att vandra fram. Men det är inget drama utan det blir bara snart musik.

3 Är det den sanningen som är så provocerande att vi vill tysta den? Att man ville tysta den då för 2000 år sedan, men också idag.

I ett exempel kommer väldigt många man och det kan bli oklart vem det egentligen är som menas. Det blir även tungrott för åhörarna att ta till sig. Eventuellt skulle det bli mer förståeligt att byta ut några man mot vem det är som står som subjekt i satserna. (pr. 2)

2 Man får nästan den här känslan som när pojken ropar i *Kejsarens nya kläder*, tycker jag. En handling som ifrågasätter varför man gör det man gör,

2 Och man byggde i templet kojor eller hyddor av blad och löv och det skulle påminna om att man hade levt som i ett läger. I en lägertillvaro när man vandrade i öknen. Man utförde riter med vatten och med ljus. Det är fortfarande så att den här högtiden firas bland judarna. Jag har sett och läst att man bygger lövhyddor på balkongen. Man har inget tempel. Men på högtidens sista och största dag så skulle man hämta vatten från Silaudammen, som låg innanför stadsmuren. Och så skulle man låta prästerna ösa vatten över altaret i templet. Kan ni försöka se det framför er? Om man säger att det här är altaret, där skulle vattnet ösas. Den här ceremonin pågår. Vattnet kommer från en källa utanför stadsmuren och leds i vattenledningar som går in i Silaudammen. Dit går man och hämtar vattnet till templet, bär fram det till altaret där prästerna sist öser vattnet över det heliga.

Det finns några ställen där det skulle passa synnerligen väl att använda vi istället för man. Vi skulle i dessa fall bidra till att delaktigheten blir starkare. (pr. 5–6)

5 Då kände jag, säger han, barn som jag var, det där var inget snällt ord, det där var inget vackert ord, men godhet kommer inte bara i ord utan att man gör någonting.

5 Ibland måste man låta dessa skärvor ligga kvar på marken och ägna sig åt den verklighet där den lågmälda godheten går runt på gator i sju världsdelar och 246 länder.

6 Det går olika bra program då man ibland kan få ett Guds ord.

En predikant nämner symboler och säger att åhörarna känner igen symbolerna. Jag är däremot osäker på om åhörarna faktiskt känner till vad de står för, t.ex. eld eller olja. Det skulle antagligen vara bättre att kortfattat säga vad de står för på samma gång. Annars kan det här ligga och gnaga och man missar en stor del av det övriga innehållet. (pr. 2)

2 Det finns fler. Ni känner igen bilden av vinden, av eld, av olja, eller av en duva.

Predikanten talar till åhörarna som en enda stor massa. Denne säger att de ska lyssna noga och att han förstår om de tappar intresset. Ifall predikanten säger så här kan man fundera vad innehållet går ut på och vad är predikantens egna tankar om innehållet. Det skulle ha varit bättre att använda någon i det här sammanhanget. Ett annat exempel är när predikanten antar att åhörarna känner till att när Jesus var på korset sade han: ”Eli, Eli, lema sabaktani.” (pr. 3–4)

3 Nu vill jag att ni lyssnar noga, det vill jag hela tiden förresten. Nu har jag hållit på ett tag. Nu förstår jag om ni tappar.

4 Eller berättade han kanske om Elia, ni vet när han dör på korset så säger Jesus: Eli, Eli lema sabaktani och folket undrade är det Elia han ropade på.

I en mening förekommer det dubbel användning av ni. Det är att åhörarna har hört texten många gånger om de har gått i kyrkan många gånger. Kan det vara så att predikanten förväntar sig det eller känner denne igen åhörarna? (pr. 6)

6 Och det är en text som ni säkert har hört många gånger om ni har gått många gånger i kyrkan under en tid.

Ordet *vi* används på flera olika sätt och det går att dela in dem i några kategorier. Nedan följer några exempel på när vi syftar på åhörarna som sitter där och lyssnar. Det handlar om att de ska sjunga och vad de har hört berättas om. (1,2,7)

1 Och vi kommer att sjunga i den sista psalmen: " Gud av Gud Fader, ljus av ljusens källa. Människoson av Maria född."

2 Fader, Son och Helig ande och idag har vi poängterat att det är Andens högtid vi firar. Och ändå kan det här med Anden kännas lite diffust.

2 Idag har vi lyssnat till evangelisten Johannes. Vad säger Johannes om pingstundret egentligen? Om Andens utgjutande, finns det någon berättelse? Vi är vana att höra berättelsen från apostlagärningarna där Lukas fortsätter att berätta om det som händer i Jerusalem.

7 Det är att vi ska samla oss kring, strunta i vad folk ska tycka och tänka och så ska vi slå följe med Jesus och tro honom när han säger att med oss är det annorlunda. Vi är inte här i kyrkan idag för att vi omfattar en tro, ideologi eller en from lära eller det kanske vi är och det är helt okej. Men jag hoppas att vi framförallt är det för att vi vill vara delaktiga i det sätt att leva som Jesus inbjuder oss till och vill att vi ska dela.

På ett ställe kommer det lite information om vad som kommer att hända nästa år. Praktisk information om att det är fastetiden som får extra uppmärksamhet. Det ordnas morgonsamlingar och alla som vill får en bok. Speciellt meningen "Vi kan ju börja nu." låter väldigt energisk och att alla är välkomna att delta. (pr. 3)

3 Här i kyrkan i Andreaskyrkan så vill vi nästa år uppmärksamma fastetiden lite extra, just för att ta oss tid att höra Guds röst och se människors behov. Vi kommer att ha morgonsamlingar varje dag och vi kommer i gudstjänsten uppmärksamma det. Vi kommer att ha en liten bok som alla som vill kan få för att finnas med i detta och vi kommer att uppmärksamma vissa diakonala projekt. Men vi behöver inte vänta till dess. Vi kan ju börja nu.

Ifall man ser på användningen av vi med tanke på vardagen finns flera exempel. Det handlar om att vi använder trosbekännelser i kyrkan. Det är svårt att byta ut pronomenet mot något annat i det här fallet. Vidare kommer kyrkan fram när det är vi som sjunger adventpsalmer. Fast man inte själv sjunger av en eller annan anledning känns det ändå acceptabelt att vi-formen används i det här sammanhanget. (pr. 1,3)

1 Och flera av de trosbekännelser som vi fortfarande använder i kyrkan är skapade just i konfrontation med dessa rörelser.

3 Det är ju det, det handlar om, precis det vi sjunger om i adventpsalmerna.

I exemplet nedan läggs det mycket tyngd på ordet vi. Det handlar om att vi ska glädjas, vi ska ha hopp i hopplösheten och vi ska se sanningen om våra liv. Problemet kan vara

att vi inte vågar se sanningen. Det är lätt att skylla på tidsbrist istället för att sätta sig ned och fundera över sitt liv eller familjens gemensamma liv. Är alla i familjen nöjda? (pr. 3)

3 Kan vi inte bara få slippa det här tunga och allvarliga och få glädjas? Ja visst, kan man väl känna så ibland. Och visst ska vi glädjas, men det är ju faktiskt så, att utan denna berättelse så hade vi inget advent. Utan denna berättelse hade vi ingen tyngd i glädjen. Utan denna berättelse hade vi inget hopp mitt i hopplösheten. För det är det hans ankomst handlar om. För att hitta livet måste vi våga se sanningen om våra liv. Det är inte alltid vi vill. Det är inte alltid vi vågar.

På några ställen finns det sådant som vi kan känna igen oss i från vardagen. Mobiltelefoner nämns och att vi får in mycket information via dem. Det kan verka som om det finns väldigt mycket ondska i världen, eftersom det är lätt att uppmärksamma den. Det räknas upp vad vi gör med vår fritid, till exempel studier, sjunga i kör och att fritiden är viktig. Det betonas att vi på fritiden ska komma ihåg att vara i lugn och ro också. Även det att vi sällan är nöjda nämns, får vi en sak vill vi ha något annat. Exempelvis lottomiljonärers extas går över efter en tid och livet rullar på som vanligt. De blev inte lyckligare av vinsten. Vi vill också mycket, men tid och rum har sina begränsningar. Balansgången är svår med tanke på egna behov och andras behov. Arbetslivet kräver sitt och att våga säga nej är svårare än man kan tro. (pr.5,8)

5 Då vill vi protestera. Den är inte ovanlig. Vi får in hela världen i våra vardagsrum, i vår mobil på ett helt annat sätt än förr i tiden.

5 Det där var inte alldeles lätt att hantera fast det ligger nåt i det. Därför att vi förleds ibland att tro att världen blir ondare och ondare och då måste vi räta på ryggen.

8 Den inre växten är hur vi hanterar vår fritid, att vi ger oss tid till eftertanke och ro och den yttre växten kanske är när vi träffas här, när vi sjunger i körer, när vi sitter i ett studierum och läser och funderar för att försöka förstå livet och Gud. Temat idag är sådd och skörd. Vi vill gärna se att frukterna ska växa och bli stora för det vi gör.

8 Det är så mycket vi vill, det är så mycket vi önskar. Men då tycker jag att det är gott att tänka så här, vi vill men ytterst sett är det Gud som ger växten. Det är Gud som har givit oss livet. Det är gott att falla tillbaka på denna insikt när det vi gör misslyckas. När vi inte kommer i tid till porten, när vi inte klarar av ett hektiskt arbetsliv eller vad det nu kan vara. Då är det gott att veta att Gud vakar över oss utan prestationer. Han vill inte ha våra prestationer i utbyte för den nåd han ger.

Med tanke på tron nämns att vi inte kan veta. Uppståndelsen är svår att förstå och vi upplever den som om den vore en nyhet. Vi kommer starkt flera gånger efter varandra. Det nämns att vi måste diskutera svåra ämnen och ifall vi inte uppmärksammar dåliga fenomen kan de bli som en del av vardagen och våra sinnen avtrubbas. Upprepningar används även här. Ondskan förklaras som skärvor av mörker som vi sätter framför ögonen och då blir vi trötta. (pr. 4–5)

4 Vi kan inte veta. Vi kan bara tro. Vi kan se, uppleva och höra på nytt.

4 Hur kan vi förstå detta märkliga med uppståndelsen? Det är ju helt ofattbart egentligen. Det tycks vara en ständig nyhet för oss.

5 Och ibland så tror jag att vi kan känna, att måste vi prata om det där igen, men om vi inte gör det, om vi inte gör det, vad är det som händer.

5 Det vi kallar ondska, små hajpade skärvor av mörker. Ibland sätter vi fast dessa skärvor framför våra ögon och undrar varför vi plötsligt blev trötta.

Sammanfattningsvis går det att säga att med tanke på tilltal används både jag, du, vi, man, ni samt någon. Det finns en skillnad i användningen av dem och genom att ägna dem en tanke sker det en förändring i predikan. Åhörarna blir även mer eller mindre inkluderade.

3.3.3 Dialog med tredje part

Det kommer många exempel på när predikanterna hänvisar till olika texter. Berättelsen *Kejsarens nya kläder* upp och den torde vara bekant för alla som har gått i skola i Norden. Boken handlar om ett barn som vågar säga sanningen när ingen bland de vuxna vågar berätta om det de ser. Jag upplever det som att man känner sig mer närvarande när det kommer saker som man känner igen från tidigare. Man vet att man hör till gemenskapen. (pr. 2)

2 Man får nästan den här känslan som när pojken ropar i *Kejsarens nya kläder*, tycker jag. En handling som ifrågasätter varför man gör det man gör, som ifrågasätter det givna. Det är härligt och ärligt på en och samma gång.

En titel på en tidning nämns, *Kyrkans tidning*. Det är enligt deras hemsida den största kyrkliga tidningen i Sverige. Den har funnits i drygt 30 år och kommer ut med 46 nummer per år.¹¹⁹ Jag ser likheter med den tidning som finns i Svenskfinland, *Kyrkpressen*. Den går ut till drygt 90 000 hem.¹²⁰ Genom att hänvisa till en tidning som finns tillgänglig både i pappersformat och i nätversion kan man väcka intresse och få nya läsare. Samtidigt får åhörarna information om att tidningen finns. (pr. 4)

4 Kanske är det som Kristina Grenholm skrev i senaste *Kyrkans tidning*, nådens hoppfulla frågetecken.

I predikan 5 tas relativt mycket litteratur upp. Det är Bob Hansson som får mycket utrymme. Det kommer fram hur han googlade och hittade artiklar. Vidare betonar han att vi får in hela världen i vår mobil. Dessutom tas även arbetet upp, hur journalister jobbar. Poängen är att det är en viss typ av nyheter som säljer. Till sist hävdar han att ondska är så ovanligt att det blir till en nyhet. Nyheter om det goda får vi själva sprida vidare. (pr. 5)

5 För ondskan finns där, men det blir inte värre och värre, för det finns så mycket godhet som vi inte ser och som vi inte lyfter fram. Det är det som Bob Hansson säger. Vi har tagit oss hit trots allt det här och varje dag så hjälper miljoner människor andra människor. Varje dag blir någon tårögd av tacksamhet. Varje dag jobbar tusen och åter tusen hjälparbetare över hela världen, med sina uppdrag, att göra världen lite bättre. När han skrev det här så googlade Bob Hansson på "Hur många hjälparbetare det finns i världen". Den första artikeln som kommer upp "En hjälparbetare har dödats där och där". Och så skrev han så här: Vi har föredragit dom här berättelserna som skrämmer oss. Och det är ett aber. Det är faktiskt fler människor som lägger ner en peng i dom här muggarna, som romarna har, än som spottar på dem. Det är fler. Ingen någonsin ska få spotta på dem. Det är inte det, det handlar om. Ondskan är så ovanlig att det blir en nyhet. Då vill vi protestera. Den är inte ovanlig. Vi får in hela världen i våra vardagsrum, i vår mobil på ett helt annat sätt än förr i tiden. Godheten är vanlig, godheten får inga nyheter. Nä, det är inga journalister som riskerar allt för att gräva fram godheterna. Nån tror jag det finns. Det där jobbet måste vi sköta själva, skriver Bob.

---

¹¹⁹ <http://www.kyrkans.tidning.se>.

¹²⁰ <http://www.kyrkpressen.fi>.

I samma predikan finns även hänvisningar till lyrik och dramatik. Det är en sång som flera personer är involverade i. De sjunger det troligtvis i en revy. Det är samma tema som behandlas och går ut på att änglar blir fler när vi sprider det goda runt oss. (pr. 5)

5 Det finns en sång som jag inte kan låta bli att tänka på när jag tänker på änglar. Någon av er kanske har hört den. "Änglar finns, de är svåra att se, det är sällan de syns. Jag tror de bor i Vilhelmina." Har ni hört den? Nån som hört den? Ja, några. Det här är Hasse och Tage för länge sen. Den är jättefin. Skygga som djur, man måste ta det försiktigt när de kommer. Men så är det andra versen. Lena Nyman som sjunger, först Monica Zetterlund. Någon tidig revy, tror jag. Och så sjunger dom: "Om du är go och rar, du måste vara snäll, för då blir dom fler och fler." Den där kan man lyssna på när man behöver det där. Dom finns där och när vi sprider godheten, så blir dom fler och fler.

Tidskriften *Trots allt* tas upp. Det är eller var ett ekumeniskt verk. Den är numera nedlagd, men man kan söka material på webben ur den. Predikanten nämner författaren Ylva Eggehorn ur den. (pr. 7)

7 Jag skulle vilja läsa för er vad författaren Ylva Eggehorn har skrivit. Jag ser det som ett svar till dom krafter som så tydligt vill bygga murar i vårt land, som vill göra kyrkan till ännu mera svensk. Då skriver hon så här och det här skrev hon för flera år sen i tidningen *Trots allt* och det är fantastiskt tycker jag.

Predikosamlingar av Henric Schartaus får åhörarna ta del av. Kännetecknande för honom var långa inledningar och den bärande tanken var Guds vägledning. En psalm och ett citat från den lyfts fram. Den handlar om att man ska vara fri och inte stänga in sig. (pr. 9)

9 När, jag får jag väl säga för väldigt många år sen, var student på teologiska seminariet så läste jag flera av Henric Schartaus väldigt långa predikningar. Jag har några predikosamlingar av honom och det är ganska intressant att läsa dom här predikningarna, som var uppbyggda så att före läsningen av predikotexten så var det en väldigt lång inledning, som förberedelse för textläsningen. Genomgående för hans predikningar, det var att han lyfte fram en tanke som helt enkelt samlades i orden *nådens ordning, ordo salutis*, och i denna formulering nådens ordning beskriver man hur Gud vägleder människan, steg för steg.

9 En utav våra psalmer lyder så här: "Blott i det öppna har du en möjlighet. Låser du om dig kvävs och förtvinar du. Ut i det fria skall du med Herren gå. Kraften fullkomnas mitt i din svaghet då."

Det finns således samtal med tredje part som kan kopplas både till samtid och åhörare. Det är både titlar och utdrag som nämns. Även kända personer från radion kommer fram. Jonny Karlsson¹²¹ har analyserat Michail Bachtins teorier om dialogicitet. Han har till exempel sett på vilken funktion de dialogiska relationerna har. Den tredje parten, eller den främmande rösten, kan fungera som byggnadsställningar eller ingå i arkitekturen. Med det menar han att byggnadsställningarna är nödvändiga, men de ingår inte i byggnaden. I det andra fallet får arkitekturen synas och den får ha inverkan på slutprodukten. Den främmande rösten kan användas samtidigt som den egna. De strävar åt samma håll. Ett annat sätt att använda den tredje parten är att den fungerar som motpol till det som avsändaren säger.

3.3.4 Predikans avslutning

Detta kapitel har fokus på predikans avslutning. Ottensten & Johansson nämner att slutet är viktigt. I avslutningen är det lämpligt att ha en mening som åhörarna kan ta med sig. Ellverson betonar att sista meningen ska bära innehållet. När predikanten har sagt sista meningen kan det vara bra med en tystnad som gör att meningen får hänga i luften en stund.¹²²

I citaten nedan finns exempel på hur predikanterna har gjort. Det första exemplet har ett fint budskap om julen, att vi ska ha tilltro till och våga möta Jesusbarnet med öppet hjärta. (pr. 1)

1 Och det tror jag också är julens budskap till oss. För även om julen har överdrifter när den firas. Även om julevangeliet kanske är överdrivet och att kyrkan har sin röriga historia så är frågan om det här barnet om vi vågar hysa tilltro till det. Det finns en sanning, att Gud blir människa i det här barnet, som sträcker sina barn mot oss. Och att vi kan ha tilltro till detta barn och våga möta detta barns ögon med ett öppet hjärta. Amen.

---

¹²¹ Karlsson 2000, 52-54.

¹²² Ottensten & Johansson 2010, 123–126; Ellverson 2008, 104.

I följande exempel blir slutet teoretiskt. Det handlar om att Jesus är bevis för sanningen och att det bara finns ett vi i Gud. Innehållet fungerar mer som en teori, hur det ligger till. (pr. 3)

3 Idag börjar ett nytt år och vet ni vad det är för år som börjar idag? Det är ett nådens år, ett nådens år från vår Gud. Den Gud som kommer till oss i människan Jesus, som i hela sitt liv vittnar om sanningen, att i Gud finns bara ett vi. Amen.

Ett exempel på när predikanten avslutar predikan med att be tar jag upp. Om man ser på meningen som kommer före uppmaningen att vi ska be så är även den en uppmaning. Den handlar om att man ska följa sin längtan och att Gud påverkar i valet av väg genom olika sätt. Predikanten säger t.o.m. att det är uppmaningen för idag. Bönen handlar om att man ska följa den väg som Gud visar på. (pr. 6)

6 Så lyssna idag denna morgon vart Gud slår an en ton i dig, om än en svag ton, så ja så där är det. Den där vägen ska jag gå eller det där ska jag göra i mitt liv och följ den längtan. Det är uppmaningen för idag. Vi ber tillsammans. Herre, du leder oss var och på olika vägar. Och trots att du mellan dina fingrar spänner hela universum så har du ändå en relation i vars och ens hjärta och liv. Och du för oss, du rör oss. Du leder oss, lockar oss vidare på dina vägar. Herre, hör vår bön vår innersta längtan och ta vara på vårt hjärtas hemlighet. Ära vare Fadern, Sonen och den Helige Ande. Så som det var i begynnelsen nu är och ska vara från evighet till evighet. Amen.

Budskapet i nästa exempel är att åhörarna ska leva det liv till vilket Jesus bjuder in till och att de ska vara delaktiga i det. Det är flera meningar som handlar om ämnet. (pr. 7)

7 Men med er är det annorlunda. Den störste ska vara den yngste. Den som är ledaren ska vara som tjänaren. Så min uppmaning inför det som ligger framför, det är samlingsanda. Det är att vi ska samla oss kring, strunta i vad folk ska tycka och tänka och så ska vi slå följe med Jesus och tro honom när han säger att med oss är det annorlunda. Vi är inte här i kyrkan idag för att vi omfattar en tro, en ideologi eller en from lära eller det kanske vi är och det är helt okej. Men jag hoppas att vi framförallt är det för att vi vill vara delaktiga i det sätt att leva som Jesus inbjuder oss till och vill att vi ska dela. Amen.

I slutet på nästa citat kommer det fram att predikanten känner sig trygg med texten. Man måste nästan se på hela sista stycket för att få grepp om innehållet. Tanken i sista

meningen är att vi får nåden fritt och att kärleken är starkare än alla dogmer och att man ska ha det i bakhuvudet när man läser svåra texter ur Bibeln. Vi behöver inte prestera inför Gud. (pr. 8)

8 Det är så mycket vi vill, det är så mycket vi önskar. Men då tycker jag att det är gott att tänka så här, vi vill men ytterst sett är det Gud som ger växten. Det är Gud som har givit oss livet. Det är gott att falla tillbaka på denna insikt när det vi gör misslyckas. När vi inte kommer i tid till porten, när vi inte klarar av ett hektiskt arbetsliv eller vad det nu kan vara. Då är det gott att veta att Gud vakar över oss utan prestationer. Han vill inte ha våra prestationer i utbyte mot den nåd han ger. Den nåden ger han fritt och för intet. Och därför vågar jag mig se lite nåd i slutet på dagens evangelietext. Det står faktiskt att människor ska komma från öst och väst, syd och nord och det handlar om alla dessa som så länge har fått stå tillbaka att dom ska få komma först. Och då kanske det finns en möjlighet att vi får gå in i Guds rike för att kärleken är så mycket högre och så mycket större än alla lagar och alla teologiska dogmer. Det finns dogmer och det finns regler för att saker och ting ska fungera. Men det finns något som är högre än detta. Sammanfattar med orden, för mig är det viktigt att använda dom glasögonen på dom svåra texterna i Bibeln. Det finns en tanke och därför kan jag känna mig ganska trygg trots allt med denna text. Amen.

Predikanten i följande exempel avslutar med en bön. Budskapet är att vi ska ära Herren nu och i evighet. Bönen är inte lång men innehåller mycket information. Ett dylikt innehåll kan vara svårt att ta till sig och lämnar inte att hänga. Språket känns ålderdomligt och det kan bero på ordval och ordföljd. (pr. 9)

9 Herre du är livet, visheten och välsignelsen. Du vår evige och trofaste Gud. Den som kommer till dig finner en outtömlig källa av glädje. Låt oss alltmer lära känna dig så att vi alltmer kan älska dig och glädjas i dig, fast vi i detta livet inte kan uppnå trons djupa rikedom till fullo. Låt den dock växa till dag för dag till dess att den fullkomnas i ditt himmelska rike. Här är vår glädje blott en förhoppning men där skall den bli fullkomlig. Dig Herre tillhör äran nu och i all evighet. Amen.

I följande citat handlar slutet om vad Maria, Josef och barnet var med om. Meningen är lite svår att ta till sig. Den handlar om att tecknen ska hjälpa oss att se Gud och känna doften av Gud, precis som det hände i krubban. (pr. 10)

10 Nu är det andra som på något sätt behöver hjälp med att Gud får ta hand om och avvisa dåliga förslag av politisk natur i flyktingfrågan. I många attityder som folk har, när flyktingar behöver plats och rum. Gud tycks använda sig av olika metoder för att få bort mygel, dålig verksamhet och stå på livets sida. Ibland så är det kan man gott säga, kämpande människor som vise männen och många i

vår värld. Att ta hand om stötta flyktingar. Och ibland är det nog så att själva tecknen hjälper oss att se Gud och doft av Gud, som Maria och Josef och Jesusbarnet fick göra. Amen.

Enligt Huovinen sa Luther att han brukar koncentrera sig på en mening. Den presenterar han, och förklarar för folket. Efteråt kan folket säga att det var det här som han predikade om idag.¹²³ I slutet på predikningarna kommer många bra meningar som passar in på Luthers tankesätt.

Avslutningsvis kan man säga att valmöjligheterna är många och det finns mycket att fundera på. Predikningarna i Andreaskyrkan har anknytning till åhörare och samtid och de är aktuella. Språket är ett väldigt viktigt arbetsredskap och man kan inte förringa dess betydelse. Djupa ämnen ska diskuteras och då är det skäl att använda ett konkret och begripligt språk som når fram till åhörarna. Många av predikanterna är engagerade och det är lätt att ta till sig innehållet. Med tanke på att predikan är muntlig är det skäl att fundera över ordval och svårighetsgraden. Det kan lätt bli kanslisvenska som är svårbegriplig om man skriver predikan på samma gång som man sitter och läser facklitteratur. Det är bra att läsa igenom manuset och fokusera på hur svår texten är för åhörarna att ta till sig.

---

¹²³ Huovinen 2001, 156.

4 SAMMANFATTNING

Undersökningen handlar om hur anknytningen till samtid och åhörare fungerar i Andreaskyrkan under åren 2007–2017. Det är en församling i Stockholm med 200 medlemmar. Orsaken till att jag är intresserad av Andreaskyrkan är att den betonar möten människor emellan samt att hitta kopplingar mellan Bibeln och vårt samhälle. Vidare är de inte rädda för att använda nya former för predikan. Andreaskyrkan hör till Equmeniakyrkan och det är det nyaste kyrkosamfundet i Sverige. Kyrkans vision är att vara en kyrka för hela livet. Det var år 2011 som Equmeniakyrkan formades. Det är ett stort samfund med 720 kyrkor, 65 000 medlemmar. Förutom gudstjänster har man verksamhetsformer som samtalsgrupper, idrott, scoutverksamhet och läxläsning.

Samtidsanknytning och åhöraranknytning är en aktuell homiletisk frågeställning Vi lever i en tid som kan beskrivas som turbulent. Det är en utmaning att hålla predikningar i vårt mångfacetterade samhälle. Ekonomi och förändringar torde vara de största problemen i Norden, men ute i världen är det på många håll krig och terroråd som sätter invånarna i beredskap. Gudstjänstdeltagarna minskar i antal, kan innehållet i predikan påverka deltagandet?

Åhöraranknytning kan beskrivas som att predikanten utgår från åhörarna och deras situation. Det här leder till en anknytning i deras erfarenhetsvärld, vardagshändelser tas med. Tema kan vara tidstypiska frågor och livsfrågor. Under punkten personligt och privat innehåll har jag analyserat hur predikantens personliga och privata tankar kommer fram. Dialogiska drag har även varit i fokus i undersökningen. Jag har studerat frågor som predikanten ställer till åhörarna. Tilltal är ännu ett perspektiv som har analyserats. Åhörarna blir mer närvarande när tilltal förekommer. Jag har studerat pronomenanvändningen, jag, du, vi, ni, man och någon. Även dialog med tredje part hör ihop med anknytningen och dessa har jag också riktat uppmärksamheten på. Till sist har jag också sett på avslutningen som är väldigt viktig i predikan. Med andra ord kan man sammanfatta det med frågeställningen, hur fungerar anknytningen till åhörare och samtid under tidsperioden 2007–2017.

Manuskript till predikningar kan vara bristfälliga och alla skriver inte ner hela innehållet. Det kan också komma utsvävningar och sidospår som passar in i den aktuella situationen. Det här gör att man får ett tillförlitligt material genom att gå till predikningar som finns inspelade. På Andreaskyrkans hemsida finns predikningar tillgängliga och det är dem som jag har använt mig av. Materialet som jag har analyserat består av tio predikningar. Insamlingen av materialet gick smidigt med tanke på att jag inte behövde resa långa vägar.

Predikanterna varierar med tanke på genus, ålder och personlighet. Det här gör eventuellt predikningarna mer varierande. Predikanterna var inte medvetna om att deras predikningar skulle vara med i en vetenskaplig undersökning. Det här är viktigt, eftersom materialet ska vara representativt. Vetenskapen skulle ha kunnat påverka dem i deras förberedelse. Arbetet kräver dock avgränsningar. Jag kommer inte att ta med alla predikanter och predikningar utan gör ett urval som ska visa på mångfald under ett kalenderår. Tidsperioden blir ca tio år. Materialet ger en rimlig omfattning på avhandlingen. Det är en kvalitativ undersökning och arbets sättet till största delen induktivt.

Det finns exempel när predikanterna har använt sig av personliga eller privata berättelser. I predikningarna finns familjen, vänner, arbetskollegor och möten i arbetslivet med olika personer. Ibland får man ta del av väldigt ingående berättelser. Andreaskyrkan använder sig verkligen av känslor som åhörarna kan ta del av. Ibland ledde undersökningen till chockresultat med tanke på ordval. Som exempel kan nämnas att hela Nya testamentet egentligen handlar om att Gud har varit längst ner i skiten. Predikanterna tog också upp sin hälsa, resor, studier och familj. På det sättet blev de mer mänskliga. Det förekommer många orter som det är lätt att identifiera sig med, t.ex. Arlanda, Syrien, Småland och Kungsträdgården.

Med tanke på samhället nämns droger, tiggare, radioprogram och boende för personer med olika funktionsnedsättningar. Det mest dramatiska är när en pojke i rullstol inte får komma in i en klädbutik och att grannarna klagat när ett nytt boende ska byggas. Även det att man fuskar med olika saker för att det ska bli billigare behandlas. Här tas ett exempel upp med en begravningsbyrå som har fuskat med kroppen och då har det lett till att den har börjat ruttna och det luktar i hela kyrkan av kistan. Politik tas upp då det finns partier som blir allt starkare och som aktivt jobbar med att alla inte är

välkomna och lika mycket värda. Murar byggs upp för att stänga ute människor. Kriget i Syrien har pågått länge och det kan vara så att vi inte tar till oss nyheterna längre för att vi inte klarar av det eller för att vi blir vana med dem. Kvinnor i Sverige som har slöjor har råkat ut för att personer har försökt dra av dem. I nyheterna är det ofta sådant som skrämmer oss, som våld, olyckor, katastrofer och brott. Det är inte de goda sakerna som får så mycket utrymme, utan dem får vi själva söka efter.

Predikanterna använder sig av frågor för att få med åhörarna. Det kan vara då predikanten beskriver en händelse från Bibeln eller svåra ämnen som Anden, treenigheten och uppståndelsen. Även direkta frågor som t.ex. finns det en kyrktupp här dök upp. Med tanke på tilltal finns det en mångfald. Predikanterna varierar omväxlande med jag, du, vi, ni, man och någon. Det är intressant att byta ut orden och se vad som händer med innebörden. I äldre råd sägs att man ska undvika ordet jag, men i det undersökta materialet används det på ett naturligt sätt. Dialog med tredje part används, både kända verk, tidskrifter och författare. Sista meningen i predikan är viktig och detta har predikanterna tänkt på. Det skulle vara intressant att se på enbart slutet på predikningar och dela in dem enligt teman. Upprepningar och kontraster förekommer och det gör att det är lättare att ta till sig innehållet. Sammanfattningsvis går det att säga att Andreaskyrkan har en stark anknytning både till åhörare och samhälle. Predikningarna är aktuella och innehållet lätt att ta till sig. Texter tolkas och det väsentliga lyfts fram. Evangeliet speglas med de förhållanden som råder idag.

Betyder resultatet något för gudstjänsten och predikan idag? Ifall anknytningen till åhörare och samhälle är stark kan det bidra till att intresset ökar. I de här undersökta predikningarna håller löftet om att det ska finnas en röd tråd mellan evangeliet och vår tid. Möten människor emellan tas upp och åhörarna får ta del av olika berättelser och existentiella frågor. Predikningarna upplevs som personliga. Tankar kring samhällsfrågor diskuteras. Predikan är inte i kris i Andreaskyrkan och det är givande att ta del av deras predikningar för att få nya intryck och hitta utvecklingsmöjligheter.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Otryckta källor

Predikan 1, Göran Gustafson, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Predikan 2, Christina Lindgren, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Predikan 3, Katarina Alexandersson, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Predikan 4, Erik Thors <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Predikan 5, Katarina Alexandersson, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 20.7.2017.

Predikan 6, Frans Wingård, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 20.7.2017

Predikan 7, Katarina Alexandersson, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Predikan 8, Sven Johannesson, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Predikan 9, Egon Onerup, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Predikan 10, Lennart Ring, <http://www.andreaskyrkan.se>. Hämtat 14.10.2016.

Internetmaterial

Andreaskyrkan

2016 Hämtat 9.9.2016 från <http://www.andreaskyrkan.se>.

Andreaskyrkan i Stockholm

Hämtat från <http://www.andreaskyrkan.se/aktuellt/predikningar-som-mp3>

Equmeniakyrkan

2016 Hämtat 9.9.2016 från <http://www.equmeniakyrkan.se>.

Equmenia

2018 Hämtat 14.9.2018 från <http://www.equmenia.se>.

Kyrkans tidning

2018 Hämtat 30.8.2018 från <http://www.kyrkanstidning.se>.

Kyrkpressen

2018 Hämtat 30.8.2018 från <http://www.kyrkpressen.fi>.

Magnusson, Annika

2018 Hämtat 14.9.2018 från <http://www.andreaskyrkan.se>.

Ordlista

2016 Hämtat 21.9.2016 från <http://www.ordlista.se>.

Britt-Marie Storlund

Phelps, Dennis

2013   What Can Preachers Learn from Billy Graham? I *Preaching The Professional Journal for Ministry Leaders*. Hämtat 20.9.2016 från <http://www.preaching.com/resources/articles/11697093/>.

Rickberg, Marie

2018   Hämtat 14.9.2018 från <http://www.andreaskyrkan.se>.

Sairs, Reuben

2014   *Best PowerPoint Practices for Preaching*. British Columbia: Rosedale Bible College. Posted by Kenton Anderson. Hämtat 20.9.2016. från http://www.rosedale.edu/academics/preaching/19.PowerPoint_for_Preaching.pdf.

Sandborg, Sofia

2018   Hämtat 14.9.2018 från <http://www.andreaskyrkan.se>.

Sollerman, Bruno

2018   Hämtat 14.9.2018 från <http://www.equmenia.se>.

Tenstakyrkan

2018   Hämtat 16.9.2018 från <http://www.tenstakyrkan.se>.

Tryckta källor och litteratur

Arborelius, Anders

- 2015 Gudstjänst att leva liturgiskt. I Å. Jonsson (2015). (red.) *Motstånd och förvandling*. Gudstjänst på självförverkligandets marknad. Stockholm/Örebro: Tro & Liv skriftserie & Marcus förlag.

Askola, Irja

- 2007 Pelkkää ensi-ilta – haasteita hartauspuhujalle. I L.Enckell,(2007). (red.) *Kuunteleeko kukaan puhettasi?* Kuinka saada viesti perille. Helsinki: Kirkkohallitus.

Bachtin, Michail

- 1997 Frågan om talgenrer. (Övers. H. Bodin). I: E. Haettner Aurelius & T. Götselius (red.): *Genreteori*. Lund: Studentlitteratur.
- 2010 *Dostojevskijs poetik*. 2. uppl. (Övers. L. Fyhr & J. Öberg.) Gråbo: Antrophos.

Bakhtin, Mikhail

- 1981 Discourse in the novel. I M. Holquist (red.): *The dialogic imagination: Four essays*. (Övers. C. Emerson & M. Holquist.) Austin: University of Texas.

Borgehammar, Stephan

- 2010 Svensk senmedeltida påskpredikan: tre exempel. I O. Bexell, S. Borgehammar, S. Fahlgren, J. Knuutila, C. Pahlmblad & S-Å. Selander (2010). (red.) *Svensk påskpredikan genom tiderna*. Skellefteå: Artos & Norma.

Britt-Marie Storlund

Brilioth, Yngve

1962 *Predikans historia*. Olaus Petri-föreläsningar hållna vid Uppsala universitet. Lund: CWK Gleerup.

Camnerin, Sofia

2015 Gudstjänst i en föränderlig tid. I Å. Jonsson (2015). (red.) *Motstånd och förvandling*. Gudstjänst på självförverkligandets marknad. Stockholm/ Örebro: Tro & Liv skriftserie & Marcus förlag.

Craddock, Fred B.

2001 *As One Without Authority*. Revised and with new Sermons. St. Louis: Chalice Press.

Edgardh, Ninna

2015 Din är makten och äran. Om makt och auktoritet i liturgiska reformer. I Å. Jonsson (2015). (red.) *Motstånd och förvandling*. Gudstjänst på självförverkligandets marknad. Stockholm/ Örebro: Tro & Liv skriftserie & Marcus förlag.

Eidevall, Göran

2008 Dynamiska dialoger då och nu. Om exegetikens bidrag till predikans förnyelse. I H. Stenström (2008). (red.) *Allvarligt talat*. Stockholm: Verbum.

Ekstrand, Sixten

2003 *I kyrkans hägn*. Studier i liturgik, kateketik och homiletik. Skrifter i praktisk teologi vid Åbo Akademi nr 44. Åbo: Åbo Akademi.

Britt-Marie Storlund

Eldebo, Runar

1997 *Den ensamma tron. En studie i Frank Mangs predikan.* Örebro: Libris.

2005 *Det homiletiska rummet. Mötet mellan predikant och lyssnare.* Örebro: Libris.

Ellverson, Karl-Gunnar

2008 *Handbok i liturgik.* Stockholm: Verbum.

Enckell, Lisa

2007 Johdanto. I L. Enckell (2007). (red.) *Kuunteleeko kukaan puhettasi? Kuinka saada viesti perille.* Helsinki: Kirkkohallitus.

Fahlgren Sune

2001 Påskpredikan hos Paul Waldenström och Lewi Pethrus. I S-Å. Selander & C.Pahlmblad (2001). (red.) *Luthers påskpredikan i Norden II. Traditioner och religioner.* Forskningsprogrammet Norden och Europa. Köpenhamn: Nordisk Ministerråd.

Gaarden, Marianne

2013a *Den empiriske fordring til homiletikken.* Luthersk Kirketidende 2/2013, Oslo: Norge.

2013b *Prædikenen som subjektiv meningsproduktion: Forholdet mellem prædikant og kirkegaenger.* I *En gudstjeneste - mange perspektiver.* K. Helboe Johansen & J. Bendixen Ronkilde (red.) Forlaget Anis, Frederiksberg, Danmark.

Britt-Marie Storlund

Gaarden, Marianne & Ringgard Lorensen, Marlene

- 2013   Listeners as Authors in Preaching – Empirical and Theoretical Perspectives. I *Homiletic* The Journal of the Academy of Homiletics. Vol 38 nr 1, 2013. USA: Vanderbilt University.

Grenholm, Carl-Henric

- 2006   *Att förstå religion. Metoder för teologisk forskning.* Lund: Studentlitteratur

Gullberg, Hjalmar

- 1937   *Att övervinna världen.* Stockholm: Norstedt.

Hansson, Hans-Olof

- 2011   *Predika med Lukas. Om predikans praktik i vår tid.* Göteborg: Församlingsförlaget.

Huovinen, Eero

- 2001   *Pappi?* Helsinki: WSOY.

- 2015   *Saarna?* Helsinki: WSOY.

Jarl Kerzar, Helena

- 1999   *Gammalt och nytt i predikospråket. Språklig-stilistisk analys av predikan i Svenska kyrkans radio- och TV-sända högmässor 1939–84.* Uppsala: Skrifter utgivna av institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 47.

Britt-Marie Storlund

Jonsson, Åke

- 2015 Påsk varje vecka. Om söndagens gudstjänst. I Å. Jonsson (2015). (red). *Motstånd och förvandling*. Gudstjänst på självförverkligandets marknad. Stockholm/ Örebro: Tro & Liv skriftserie & Marcus förlag.

Karlsson, Jonny

- 2000 *Predikans samtal*. En studie av lyssnarens roll hos Gustaf Wingren utifrån Michail Bachtins teori om dialogicitet. Skellefteå: Artos.

Klostermeier-Wulff, Birgit

- 1991 *Geschlechtsspezifische Verkündigung? Beobachtungen an Frauen- und Männerpredigten*. Zeitschrift für Gottesdienst und Predigt. Årgång 9. Nr 4/1991. Freudenstadt: Gütersloher Verlagshaus

Linell, Per

- 2009 *Rethinking language, mind, and world dialogically: interactional and contextual theories of human sense-making*. Charlotte: Information Age Publishing Inc.

Lindqvist, Ingmar

- 2007 Luova hartauspuhe. I L. Enckell (2007). (red.) *Kuunteleeko kukaan puhettasi?* Kuinka saada viesti perille. Helsinki: Kirkkohallitus.

Lowry, Eugene

- 2001 *The Homiletical Plot*. The Sermon as a Narrative Art Form. Louisville: Westminster John Knox Press.

Britt-Marie Storlund

Lundkvist, Jonas

2015 Guds tillit och gudstillit. Om barn och ungas plats i gudstjänsten. I Å. Jonsson (2015). (red). *Motstånd och förvandling. Gudstjänst på självförverkligandets marknad.* Stockholm/ Örebro: Tro & Liv skriftserie & Marcus förlag.

Lönnebo, Martin

1977 *Homiletik En introduktion i kyrkans förkunnelse.* Lund: Verbum.

Melin, Joakim

2015 Utmaning till nytänkande. Gudstjänst i församlingar som ännu inte grundats. I Å. Jonsson (2015). (red). *Motstånd och förvandling. Gudstjänst på självförverkligandets marknad.* Stockholm/ Örebro: Tro & Liv skriftserie & Marcus förlag.

Onerup, Egon

1979 *Hela mitt liv.* Stockholm: Gummessons.

Ottensten, Maria & Johansson, Tina

2010 *Predikan växer fram.* Stockholm: Verbum.

Stenström, Hanna

2008 Introduktion. I H. Stenström (2008). (red.) *Allvarligt talat.* Stockholm: Verbum.

Sundberg, Carina

Britt-Marie Storlund

- 2008a *Här är rymlig plats*. Predikoteologier i en komplex verklighet. Karlstad: Karlstad University Studies.
- 2008b Vems erfarenhet talar i tystnaderna och i talet? I H. Stenström (2008). (red.) *Allvarligt talat*. Stockholm: Verbum.

Sundkvist, Bernice

- 2003a *En predikan – nio berättelser*. En studie i predikoreception. Skrifter i praktisk teologi vid Åbo Akademi nr 45. Åbo: Åbo akademi.
- 2003b *Evangelium och existens*. Predikan som helande dialog. Skellefteå: Artos & Norma.
- 2008 Ord som berör. Lyssnarens perspektiv på predikan. I H. Stenström (2008). (red.) *Allvarligt talat*. Stockholm: Verbum.

Sundman Hössjer, Boel

- 2015 För livets helhet. Hur blir kyrkohandboken allas – eller i varje fall mångas? I Å. Jonsson (2015). (red.) *Motstånd och förvandling*. Gudstjänst på självförverkligandets marknad. Stockholm/ Örebro: Tro & Liv skriftserie & Marcus förlag.

Tjäna Herren med glädje

- 2012 *Tjäna Herren med glädje*.Handledning för högmässan. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Borgå: Kyrkostyrelsens publikationer 2012:1.

Britt-Marie Storlund

Tubbs Tisdale, Leonora

1997   *Preaching as a Local Theology and Folk Art*. Minneapolis: Augsburg
Fortress.

Wallgren Hemlin, Barbro

1997   *Att övertyga från predikstolen*. En retorisk studie av 45 predikningar
hållna den 17:e söndagen efter trefaldighet 1990. Göteborg: Nya Doxa.

Wimmer, Kerstin

2008a   Förord. I H. Stenström (2008). (red.) *Allvarligt talat*. Stockholm:
Verbum.

2008b   Samtalets poesi – om predikan i måltidens gemenskap. I H. Stenström
(2008). (red.) *Allvarligt talat*. Stockholm: Verbum.